

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MEKAN OLUŞUMUNDA SOSYO-KÜLTÜREL YAPININ ETKİSİ;
KADIRGA SEMTİ ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar Döndü Ferhan YALÇIN

Mimarlık Anabilim Dalı
Mimari Tasarım Sorunları Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Nesrin DENGİZ

ARALIK 2012

Döndü Ferhan YALÇIN tarafından hazırlanan 'MEKAN OLUŞUMUNDA SOSYO-KÜLTÜREL YAPININ ETKİSİ; KADIRGA SEMTİ ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ' adlı bu tezin, yüksek lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.



Prof. Dr. Nesrin DENGİZ

Tez Yöneticisi

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Nesrin DENGİZ



Üye : Prof. Dr. Deniz İNCEDAYI



Üye :Yrd. Doç. Dr. Ebru FİRİDİN ÖZGÜR



Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygundur.

İÇİNDEKİLER	
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	vi
ÇİZELGE LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
1.GİRİŞ	1
1.1. Giriş ve Çalışmanın Amacı	2
1.2. Çalışmanın Kapsamı	2
1.3. Çalışmanın Yöntemi	3
2.MEKAN, SOSYAL YAPI-KÜLTÜR KAVRAMLARI, KENT VE KENT MEKANININ DÖNÜŞÜMÜ	4
2.1.Tanımlar	4
2.1.1.Mekan Tanımı, Oluşumu	4
2.1.2.Sosyal Yapı ve Kültür	7
2.1.2.1.Kültür Tanımı	7
2.1.2.2. Sosyal Yapı, Kültür ve Mekan	11
2.2. Kent, Metropol Kent Mekanında Okunabilir Değişimler Üzerine	13
2.2.1. Kent	13
2.2.2. Metropol Kentlerde Mekansal Dönüşüm	19
3.KADIRGA SEMTİ KONUMU, TARİHİ, KENTSEL YAPISI	24
3.1.Kadırğa Semti Coğrafi Yeri ve Yapısı	24
3.2.Kadırğa Semti Tarihi	27
3.2.1. Bizans Dönemi Tarihi ve Sosyal Yapısı	27
3.2.2. Osmanlı Dönemi Tarihi ve Sosyal Yapısı	29
3.2.3. Cumhuriyet Dönemi Tarihi ve Sosyal Yapısı	34
4.KADIRGA SEMTİ SOSYAL YAPISI VE MEKANA ETKİLERİ	37
4.1. Gözlem ile Kentsel, Mimari Mekan Okumaları	37
4.1.1. Kadırğa’da Gözlemlenen Gündelik Hayat ve İnsan Mekan Etkileşimi	37
4.1.1.1 Mekanda Mülkiyet-Egemenlik ve “Kendileme”	37
4.1.1.2. Mekanda Mahremiyet Anlayışı	41
4.1.1.2.1. Kadın ve Erkek Mekanları	42
4.1.1.3. Mekana Ekonomik Koşulların Etkileri	46

4.1.1.3.1. İmalathaneler	46
4.1.1.3.2. Otel, Hostel ve Pansiyonlar	49
4.1.1.3.3. Mekanda Okunan Genel Yoksunluk ve Yoksulluk	51
4.1.1.4. Sosyal Statü ve Mekan	52
4.1.1.5. Göç ve Mekan	53
4.1.2. Sosyo-Kültürel Verilerin Kent ve Kentsel-Mimari Arayüzlerde Gözlemlenebilen Etkileri	53
4.2. Anket ve görüşme	55
4.2.1. Kadırgada İkinci Nesil Yaşayanlar İle Yapılan Anket Çalışması ve Görüşme Üzerine Değerlendirmeler	55
4.2.2. Kadırgada Hizmet Veren Oteller İle Yapılan Anket Çalışması ve Görüşme Üzerine Değerlendirmeler	57
5.SONUÇ ve ÖNERİLER	59
KAYNAKLAR	63
ÖZGEÇMİŞ	67
EKLER	67
EK A. Kadırga İmar Planı	69
EK B. Kadırga 1922-1945 Haritası	70

ÖZET

Doğan Kuban İstanbul'un tarihi kesitinden bahsederken antikiteden bu yana mekanın çok yönlülüğüne değinir. Bu çok yönlülüğu, dual bir yapı ile anlatılamayacak kadar karmaşık bir agglomera¹ olduğundan söz eder. Kuban'a göre bu agglomeranın sosyal yapısı belirgin tanımlara sığmayacak kadar dinamik özelliklere sahiptir.

İstanbul için tanımlanan bu "agglomera" Gestalt kuramının tanımladığı bütün üzerinden incelenecektir. Yani kentin seçilmiş bir parçası üzerinden kentsel yapının toplamından farklı gerçekleri içerdiği ortaya konulacak, bahsedilen "agglomera"nın sosyal yapısının seçilmiş kent mekanına etkileri okunmaya çalışılacaktır.

Kadırga semti, tarihi yarımada İstanbul'un ilk kuruluşuna dek uzanan, kent olarak tanımlandığı sur-içi bölgesinde yer alması ve dönemsel olarak İstanbul'un geçirdiği tüm izleri barındırması ile kentsel yapıyı tanımlayabilecek bir kent parçasıdır. Semt, Bizans döneminde bir süre liman olarak kullanılmış, İstanbul'un fethi ile Osmanlı İmparatorluğu döneminde liman ve tersane olarak kullanılmıştır. Fakat 16.yy'da Haliç tersanesinin yapımı ile liman olma özelliğini yitirmiş ve doldurulmuştur.

Mekansal değişim süreçleri tarihte açık olarak gözlemlenebilen semtin bugün aldığı göçler ile birlikte değişen sosyal yapısı mekanda okunabilir değişimlere yol açmıştır. Stratejik konumu ile bölgenin algılanabilir değişimini sadece göçlerle değil, Sultanahmet ve Gedikpaşa gibi iki farklı ekonomik etkinin altında olması da mekansal dönüşümü beraberinde getirmiştir. Tezin genelinde göç ve sosyo-ekonomik etkiler ile değişen mekanlar incelenecek, elde edilen sonuçlar hızlı bir ivme ile değişen metropol kentlerde yapılı çevrenin dönüşüm ve devinimi etkileyen "yığının" sosyal yapısının fiziksel mekan üzerindeki etkileri okunacak, elde edilen verilerle bu kent parçası üzerinden üretilen çözümlerin ve sorunsalların bütüne etkisi ortaya konulması hedeflenmektedir.

Sorunlar ortaya konulurken mekanı ve sosyal yapıyı etkileyen kültür gelenek gibi kavramların tanımları yapılmıştır. Sosyal yapının mekanın oluşumundaki etkileri, kent ve kent mekanının dönüşümünde sosyal etkiler gibi konular ele alınmış, mekanın şekillenmesinde fiziksel etkilerin dışında insanla mekanın var oluşu üzerinde durulmuştur. Topluluklar halinde yaşayan insanların sosyal yapıları ile mekana etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bununla birlikte Kadırga'nın coğrafi konumu ve tarihi hakkında kısa bilgiler verilmiş, tarihi kesitinde oluşan mekansal değişimlerin nedenleri sorunsallaştırılmış, Bizans, Osmanlı ve Cumhuriyet gibi belirli dönemlerde bölgenin sosyal yapısı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında tüm bu etkileri ortaya koyabilmek adına kentsel ve mimari kentsel ara yüzlerde okumalar yapılmış, belirli başlıklar altında bu okumalar değerlendirilmiştir. Yapılan bu okumalar ile birlikte bölge halkı ile görüşmeler yapılarak sosyal yapı anlaşılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Kadırga, Sosyal Yapı, Mekan, Kent

¹ agglomera: Yığışım, nüfusun ve ekonomik etkilerin belli yerleşim yerlerinde ya da kent özeklerinde toplanması süreci.(TDK)

ABSTRACT

Doğan Kuban refers to sophistication of the space from antiquity up to now while he mentions the historical section of İstanbul. He mentions that this sophistication is complex agglomerate² which cannot be explained with a dual structure. According to Kuban, social structure of this agglomerate has dynamic properties which cannot fit into clear definitions.

This “agglomerate” defined for Istanbul will be examined over the aggregate for which Gestalt theory is defined. In other words, it will be proved that urban structure includes different facts from the entire of the urban structure over the chosen part of the city, the effects of social "agglomerate" mentioned on selected (section) urban space will tried to be read.

Kadırğa is an urban section which can define urban structure for it is located in the walled city which dates back to the first establishment of Istanbul and which is identified as city and for it includes all traces experienced by İstanbul periodically. The town was used as port during Byzantine period and with the conquest of Istanbul as port and shipyard during Ottoman period. However, it lost its edge of being a port and was filled up with the construction of the Golden Horn shipyard.

The changing social structure of this town whose spatial changing processes can be clearly observed in history with the immigrants it allowed led to readable changes in the space. The reason of its strategic position and perceivable change of the region is not only immigrants; being under two different economic influences such as Sultanahmet and Gedikpaşa also brought about the spatial change. In the general of the thesis, the spaces which change with immigration and socio-economic influences will be examined; with the obtained results, the influences of social structure of the "agglomerate" which effects the transformation and motion of the structured environment in the changing metropolis cities with a fast acceleration will be read and according to the data, the influence of solutions produced and problems on the entirety will be proved over this section of city.

While putting forward the problems, the definitions of concepts such as culture, tradition which effect space and social structure were made. Subjects such as influences of social structure in formation of space, social effects in transformation of city and city space were addressed, existence of human and space except physical effects in formation of space were emphasized and social structure and effects on space of people living in communities were examined.

In addition, short information is given on geographical position and history of Kadirğa, the reasons of spatial changes in its historical section were problematized and social structure of the region in certain periods (Byzantine, Ottoman and Republic Period) was tried to be found.

² agglomerate: Conglomerate, the process of population's and economical effects' gathering in certain settlements or urban centers.(TDK)

To be able to put forward all these influences, readings were made in urban and architectural urban interfaces, those readings were evaluated under certain topics and it was aimed to understand the social structure by making interviews with the local community.

Key Word: Kadirga, Social Structure, Space, Urban

ÖNSÖZ

Yazmak fikri olabildiğince uzaktı, bir gün hayatıma girdi ve zorunlulukla karışık bir zevke dönüşmeye başladı. Aykut Köksal'ın "Anlamın Sınırı" eserinde "Düşünsel üretim ancak kendini kavramsallaştırmalarını getiriyorsa gerçek katkıya dönüşebilir" dediği cümleyi okuduğumda yazıp-kavramsallaşmasada-düşünce dile gelsin istedim doğru veya yanlış tabii olabildiğince doğru ve yazdım. İlk zamanlar bu zevkti bir dönem sıkıntıya dönüştü.

Bu iş beni zorladığında ve zihnimin derinliklerinde bulup çıkaramadığım düşünceler beni sıkımsaya başladığında her zaman yanımda olan danışman hocam Prof Dr. Nesrin Dengiz'e.

Tüm bu süreçte benimle birlikte olduklarını hissettiğim çok sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Didem Baş'a, çalışma arkadaşlarım Armağan ve Derya'ya...

Eğitim hayatım boyunca bana destek olan annem Nazmiye Yalçın, babam Mevlüt Yalçın, kardeşlerim Feryal, Nilay ve Çağrı'ya...

En önemlisi hayatımın anlamı yeğenlerim Hasan ve Çağan'a...

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım...

Anne'me...

ARALIK 2012

Mimar D. Ferhan Yalçın

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 2.1 Mekan oluşumuna etkileyen faktörler (Gür,1996)

Çizelge 2.2.Mimari mekanın kullanıcısıyla var oluş süreci (F.Yalçın)

Çizelge 2.3 Kültürün Yapılı Çevre İle İlişkisi ve Dışavurumlarının Çözümlemesi (Rapoport, 2002)

Çizelge 2.4 Sosyal Yapı –Kültür –Mekan Üzerine Etkileri Şema

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 3.1. Byzantion Sitesinden Konstantinopl'e Geçişte Kent Kurgusu-Kadırğa Limanı Muhtemel İzleri (Yamaçlı, 1991)
- Şekil 3.2. Kadırğa Semti'nin tarihi yarımada yeri
- Şekil 3.3. Kadırğa Semti-Saray Burnu Çevresi
- Şekil 3.4. Eski Bizans (Ortaylı, 2007)
- Şekil 3.5. 5-18yüzyıllar (Ortaylı, 2007)
- Şekil3.6. Dini merkez etrafında muhtemel azınlık yerleşimleri (16.yy ve 20yy arası)
- Şekil 3.7 Bölgede halen varlığını sürdüren Rum ve Ermeni cemaatine ait konutlar
- Şekil 4.1. Cinci Meydanı Sokak'tan cephe fotoğrafı
- Şekil 4.2. Neviye Sokak'tan bir görüntü
- Şekil 4.3. Ödev Sokak'tan cephe fotoğrafı
- Şekil 4.4. Kadırğa'da Sosyal Ayrışma İzleri
- Şekil 4.5. Kadırğa Liman Caddesi'nden bir cephe fotoğrafı
- Şekil 4.6. 1922-1945 Pervititch Haritası-Cinci Meydanının Dönüşümü
- Şekil 4.7. Ödev Sokak'tan bir görüntü
- Şekil 4.8. Sarayıçi Sokak'tan bir görüntü
- Şekil 4.9. Paye Sokak'tan bir görüntü
- Şekil 4.10. İmalathaneler ve Çevresi
- Şekil 4.11. Sarayıçi Sokak'tan bir görüntü
- Şekil 4.12. Otellerin Yerleşim Planı
- Şekil 4.13. Ödev Sokak'tan bir konut cephesi
- Şekil 4.14. Cinci Meydanı sokaktan bir cephe

KISALTMALAR LİSTESİ

UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
(Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

TDK : Türk Dil Kurumu

PERPA : Perşembe Pazarı

1.GİRİŞ

Davranışları ile kendi sınırlarını çizen birey, kişisel mekân örüntüsünü oluştururken bulunduğu sosyal yapıdan etkilenir. Geleneksel toplumlarda kültür, gelenek gibi kavramların oluşturduğu sosyal yapının mekâna etkileri çok net okunabilmektedir. Bununla birlikte ekonomik veya farklı nedenlerle bir araya gelmiş insanların metropollerde yapılı çevrelerinde de kendi sosyal yapılarına göre mekânlarını üretmeye çalıştıkları gözlemlenmektedir.

Doğan Kuban (2002) mimari mekan tasarımında bu etkileri şu şekilde açıklamaktadır:

“Tasarımın şekillenmesinde kültür ve geleneğin sonucunda oluşan sosyal yapıyı göz ardı etmemek gereklidir. İnsanlara nasıl yaşamaları gerektiğini öğreten, onları kendi yaptığı fiziksel çevrenin kurallarına uymaya zorlayan biri değil, fakat onları kendilerinin ilgi duyup benimseyecekleri, içine yerleşmekten zevk duyacakları, köşesine bucağına sahip çıkacakları ortamı yaratan bir sanatçı ve yapıcı olması anlamına gelir”

Metropollerde bir araya gelişler ekonomik, merkezi ve yerel politikaların etkileri ile şekillenir ve her sosyal anlayış mekanını bu değişime göre şekillendirir.

Metropol kentlerde okunabilen bu sosyal kesitler nasıl bir süreçte oluşmuş ve bu var oluş kent mekanlarında ne gibi değişiklikler getirmiştir? Bu soru ile yola çıkarak yapılan çalışmada kent mekanlarında ve kentsel mimari ara yüzlerde bu izlerin etkileri aranmıştır. Ayrıca kent sosyolojisinde sıkça bahsedilen göç unsuru ve bununla birlikte ekonomik etkilerin, merkezi politikaların bir metropolün tarihi süreç içerisinde birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış bir parçasına etkisi nasıl olmuştur?

Tüm eleştirel süreçlerle birlikte sonuca ulaşırken yerel yönetimlerin dışında merkezi yönetimin kentsel bütündeki etkileri, bir kent parçasında oluşan sosyal grupların üzerine etkileri gözlemlenmiştir.

Sosyal oluşunların sorgulandığı ve bu oluşunların mekan üzerindeki etkilerinin incelendiği, sosyoloji, kent bilimi ve mimarlık gibi disiplinler arası bir noktada bulunan bu tez çalışmasının tüm bu disiplinlere kaynak sağlaması öngörüsü ile kaleme alınmıştır.

1.1. ÇALIşMANIN AMACI:

Metropol şehirlerde insanlar ekonomik veya farklı nedenlerden bir araya gelmekte ve bireyler kendi mekanlarını üretmektedir. Türkiye’de bu bir araya gelişin en belirgin rnelerinin görülebildiği yer şüphesiz İstanbul’dur. Ulusal ve uluslararası glerle birlikte yaşayan profili her geçen gün değişen şehir, gerek tarihi gerekse bugünkü yapısı ile sosyolojik alanda değişime uğrayan önemli yerleşimlendendir.

Bugün büyük bir kısmı çöküntü alanı haline gelmiş ve özgün tarihsel değerleri yok olmaya yüz tutmuş Kadirga semti; İstanbul’da sosyolojik yönden incelenmesi gereken toplumsal kesite sahip bir bölgedir. Bu alışma toplumsal kaygılar gözetilerek ve insan merkeze konularak ortaya çıkarılmıştır.

Bu çalışmanın temel amacı; bilimsel bir bakış açısı ile sosyal yapının mekana etkilerini incelemek ve çıkan sonuçların günümüzde “dönüşüm” olarak adlandırılan müdahalelerin, bölgenin sosyal yapısının göz önünde bulundurulmasıyla uygulamaya geçmesini sağlamaktır.

Sosyal yapı değeriliiminin ve dönüşümünün nedenlerini ortaya koyarak bugün yaşayan halkın sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik koşulları ve bu durumun kent mekanına yansımaları tezin özünü oluşturmaktadır. Bu araştırmadan çıkan değerlendirmeler çerçevesinde sosyo-kültürel yapıya ilişkin “kentsel dönüşüm” çalışmaları için öneriler geliştirilebileceği düşünülmektedir.

1.2. ÇALIşMANIN KAPSAMI:

Çalışma Kadirga bölgesinde yapılmış ve bölgenin sosyo-kültürel yapısı değerlendirilmiştir. Mekan okumaları, semtin işlevsel ayrımı ile belirlenmiş zonların da seçilen sokaklardan oluşmaktadır.

Çalışmada belirli başlıklar altında getirilen çözümler İstanbul şehri kapsamında ele alınmıştır. Alınacak önlemlerde yerel ve merkezi yönetime yönelik eleştirel bakış açısı yer almaktadır.

1.3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ:

Bölgenin sorunlarının genel bir bakış açısı ile ele alındığı bu tez çalışmasında; yapılı çevrede insanların sosyal yapı değişimi ile birlikte ürettikleri mekanlar gözlemlenmiş, deneyimlenmiş ve kentsel, mimari mekan okumaları yapılmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan alan anket çalışmaları ile Kadırga'nın sosyal yapısı anlaşılmaya çalışılmıştır. Alan anket çalışması sırasında gözlemlenen etkiler ile farklı bir yöntem kullanılmıştır. Bölgede yaşayan yerel halk ile mülakatlar yapılmış ve kayda alınmış, elde edilen veriler bireyin mekana bakış açısı doğrultusunda değerlendirilmiştir. Yapılan görüşmeler süresince soru formuna genellikle bağlı kalmakla birlikte görüşmeler daha çok sohbet şeklinde geçmiştir. Bölge halkının mekana ilişkin görüşleri ile birlikte bölgede gözlemler yapılmış, mekanı etkileyen ekonomik, politik, sosyo-kültürel etkiler saptanmaya çalışılmıştır. Bölgeyi temsil ettiği düşünülen, iki nesildir bölgede yaşayan üç birey örneklem olarak seçilmiştir.

Bu mülakatlarla birlikte bölgede yavaş yavaş yer edinmeye başlayan beş otel işletmecisinden üçüne ulaşılmış ve anket soruları ile bölgeyi seçme nedenleri sorgulanmış, bu durumun sosyal yapıda getirdiği değişimi gözlemlemek için bölge halkıyla ilgili görüşleri sorulmuştur.

Yapılan tüm bu çalışmalarla birlikte mekan örüntülerinde kentsel ve kentsel- mimari arayüz okumaları yapılmıştır. Okumalarda seçilen alt başlıkların, kültürün öz elemanlarının mekanda okunabilen veriler olmasına dikkat edilmiştir. Çalışmanın sonucunda bu verilerin mekanda gözlemlenebilen etkileri ortaya konulmuştur.

2. MEKAN, SOSYAL YAPI -KÜLTÜR KAVRAMLARI, KENT VE KENT MEKANININ DÖNÜŞÜMÜ

2.1.TANIMLAR

2.1.1.Mekan Tanımı, Oluşumu

Hasol (1975) “Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğünde” en yalın haliyle mekanı; insanı çevreden belirli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemlerini sürdürmesine elverişli olan boşluk, boşun olarak tanımlıyor. Gür (1996) ise “Mekan Organizasyonu” adlı eserinde bu tanımı daha ileri götürüp mekanı, insanın nesneyle olan ilişkisinde oluşturduğu boşundan bahsederek; mekanı insanın insanla insanın nesneyle ve nesnenin nesneyle olan aralıklarının, uzaklıklarının ve ilişkilerinin, kısaca insanı saran boşunun üç boyutlu anlatımıdır şeklinde özetlemektedir.

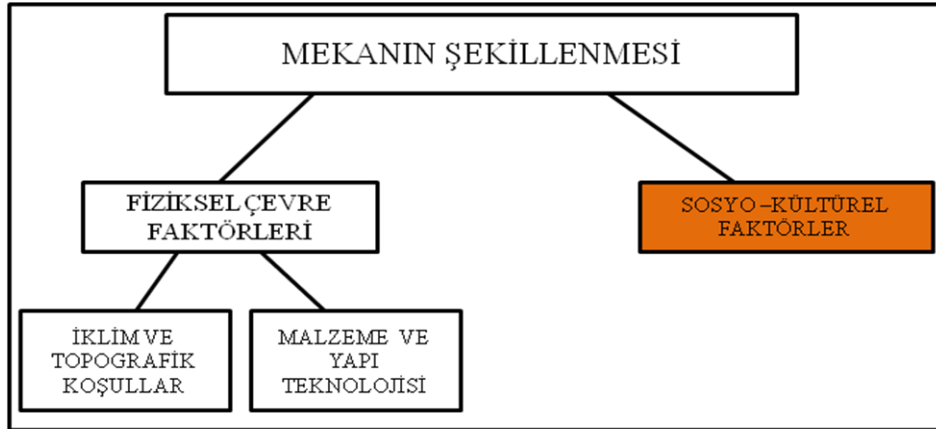
Tanımlarda mekan fiziksel boyutuyla incelenip, hacim üzerinden okunmakta ve belirtilen hacim içerisinde geçen ilişkiler üzerinden değerlendirilmektedir. Yırtıcı(2009); mekanı bir fiziksel üretim nesnesi olarak tanımlayarak somut olarak üretilen, kullanılan ve tüketilen boyutunu dile getirmektedir. Bununla birlikte mekanı toplumsal olayların içinde geçtiği sosyal bir olgu olarak tanımlamaktadır.

İki tanımda bahsedilen fiziksel mekan ve kavramsal mekanı tanımlayan Keleş kavramsal mekanı insanların çevrede kendilerini yönlendirmede kullandıkları dayanaklar olarak değerlendirmektedir. Bu dayanaklar görsel bileşenler dışında, tarihsel politik, ekonomik özellikli bileşenlerden oluştuğunu dile getirmektedir (Keleş,1991). Somut mekanın var olabilmesi için insanın ona kazandırdıkları olması gerekliliği üzerine duran Yamaçlı (1991), mimari ve kentsel mekan insanla varlık kazanır diyerek, kavramsal mekan üzerinden somut mekana dönüşümünde insan odaklı, toplumsal ilişkilerle ve örgütlenmelerle oluşan asıl mekandan bahsetmektedir. Mekan kullanıcılarından ayrı düşünülmeden toplumların farklı örgütlenme biçimleriyle farklı mekanlar ürettikleri, somut mekanın asıl bu üretimle gerçekleşeceği üzerinde durmaktadır.

Psikolog R. Sommer bireyin kendi çevresinde ürettiği mekanın bireyin denetimi altında sınırları daralıp genişleyebilen psikolojik bir alan olduğundan ve bu alanın sınırını farklı toplumsal statü, yaş ve cinsiyet gruplarında ve içinde bulunan toplumsal durum ve konuma bağlı olarak farklılıklar gösterebileceğini savunmaktadır (Gür,1996).

Lefebvre de, toplumsal eylem/aktivite sadece bireyler arasındaki etkileşimle değil, aynı zamanda mekanla ilişkilidir diyerek, somut bir mekana yapılan tasarlanmış yapılar ve nesnelere üretilen somut mekanın oradaki toplumsal eylemle arasında bir etkileşim olacağını dile getirmektedir (Kurtuluş,2010).

Toplumsal eylem mekanı üretirken, toplumsal mekan da var olan mekandan etkileniyor. Yani mekanın şekillenmesi fiziksel faktörlerle birlikte toplumların sosyo-kültürel yapısına da bağlıdır. (Çizelge 2.1)



Çizelge 2.1. Mekan oluşumuna etkileyen faktörler. (Gür,1996)

Duyular ve algıları ile kendi sınırlarını çizen insan zaman içinde birlikte yaşamının gereklerini yerine getirme çabası ile gruplar halinde yaşamış ve bu yaşama tarzının gerektirdiği kuralları uygulamaya, öğrenmeye başlamıştır. Mekan kurgusunda etkili olan algıların değişiminde toplu yaşama ile birlikte gelen kurallar ve normların etkisi göz ardı edilemez. Toplum ve toplulukta yaşayan her birey tarihi süreç içinde edindiği bu kurallar ve davranış bütünlüğü ile kendi sosyal yapısını oluşturmuştur. Zamanla birlikte değişen sosyal yapı mekanda neleri etkilemiştir?

Bu değişimin mekana etkilerini en iyi ortaya koyan gözlem Cezayir'in bağımsızlığını ilan ettikten sonra, Fransızlar için inşa edilmiş konutlara halkın yerleşmesi ile gerçekleşen fiziksel değişiklik örnek verilebilir. Cezayirli mekanlarını, tasarımda

düşünüldüğü gibi kullanma yerine, mekanlarını genişletme çabası ile bir çok duvarı yıkmış ve kapıları sökmüşlerdir. Avrupalıların mahremiyeti sağlamak için fiziksel engellere gereksinim duymalarına karşın Cezayirliler kendi ailelerinin mahremiyetini sağlamak, aile üyelerinin denetimini kolaylaştırmak için daha geniş mekanları yeğlemişlerdir.³

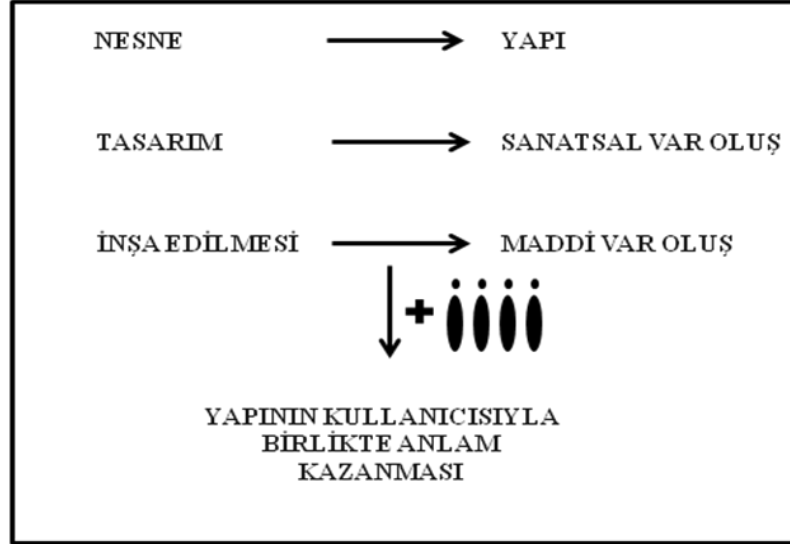
İki farklı toplum yapısı ve aynı mekana verilen iki farklı tepki. Yapılı çevrelerde sıkça görülen bu durum mekanın fiziksel çevre etkileri ile beraber sosyal etkilerinin de var oluşuna güzel bir örnektir. Yaşadığı fiziksel çevreyi insan kendi kültür, gelenek gibi kavramlarla oluşturmuş sosyal yapısı ile değişmekte, dönüşmektedir.

Mimari mekandan, kentsel mekana uzanan kurguda; insan odaklı tasarımların ön planda olması ve toplumların geçmişten gelen davranış biçimlerine ve kurallarına göre oluşturmuş sosyal yapısına bu geniş kurguda önem verilmelidir. Mimar Eduard Fühür'ün (2008), yapının yaşayan bir varlık olduğu üzerinde duran önemli bir görüşü şu şekildedir;

“Mimaride bir nesne vardır; yapı. O, bir mimar tarafından tasarlandığında sanat var oluşuna kavuşur. İnşa edilince maddi var oluşuna kavuşur. Fakat bu mimarının mevcut olduğu anlamına gelmez. Yazılmış ama konuşulmadan çekmeceye bekleyen bir konuşma gibidir. Yapı,-yalnızca tek bir an için değil- uzun bir estetik ve entelektüel görsel çalışmadan sonra onaylandıysa ve bir kullanıcı yapının tamamına kendisine yakın evde gibi duyumsuyorsa, bir yapıdır”.

Tüm bu kavramsal yaklaşımların sonucunda mimari mekanı kullanıcı ile var olma süreci çizelgedeki gibi özetlenebilir.(Çizelge 2.2)

³ Prof. Dr. Fehmi Kızıl'ın “Toplumsal Geleneklerin Konut İçi Mekan Tasarımına Etkisi ve Toplumsal Geleneklerimizi Daha İyi Karşılacak Konut İçi Fiziksel Çevre Koşullarının Belirlenmesi” adlı doktora tezinde yer alan örnekten yararlanılmıştır.



Çizelge 2.2.Mimari mekanın kullanıcısıyla var oluş süreci.(F.Yalçın)

Maddi var oluş temelleri ile oluşan yapı bir kullanıcıyla esas var oluşuna ulaşır. Kullanıcı yaşadığı toplumdaki ayrı düşünülemez. Toplumsal yapının oluşum süreçleri toplumların kültürel yapılarının dönüşüm ve devrimine bağlıdır. Sosyal yapının, mekana yansımalarını izleyebilmek için kültürün tanımının çözümlenmesi gerekmektedir.

2.1.2.Sosyal Yapı ve Kültür

2.1.2.1.Kültür Tanımı

Kültür Latince tarım anlamına gelen “culture” kökünden gelmiştir (Hançerli,2000).Tarımın insanın doğaya müdahale biçimi olarak düşünüldüğünde Benedict⁴’in kültürü; doğanın yarattıklarına karşılık insanoğlunun yarattığı her şeydir diyerek tanımlaması kültürün kelime kökeninden doğrudan yararlanarak ortaya koyduğu bir yaklaşımdır.

Case insan, zaman ve fiziksel etkileri vurguladığı kültür tanımında; araç ve semboller aracılığıyla kişisel ve sosyal tecrübenin biriktirilmesi, değiştirilmesi ve iletilmesi süreci olarak değerlendirmiştir.

⁴ Benedict; Ruth Benedict, antropolog.

TDK'nın kültür tanımlarının genelinde yer bulan tarihselliğin üzerinde durarak kültürü; toplumsal gelişim sürecindeki bütün maddi ve manevi değerler yaratmak için kullanılan yazılı veya sözlü aktarmadaki doğal ve toplumsal çevresinin egemenlik ölçüsünü gösteren araçların tümü olarak tanımlar.(TDK)

Tanımların tamamında tarihsel gelişim ve insan topluluğunun bilinç düzeyi üzerinde durulmuştur. Antropolog Herskovits kültür tanımında doğa ve insanı parçalayarak kültürü doğanın insan yapımı olan kısmı olarak tanımlamışlardır. Samuel Von Pufendorf'un bu parçaları, karşıtlık olarak ortaya koyar; kültürün doğaya karşı belirli toplumsal bağlam içinde ortaya çıkmış insan eserleri olduğunu vurgular.

Rapoport insan-doğa arasındaki karşıtlıkları üzerinden bir tanım yerine idealleri, normları, kuralları ve rutin hale gelmiş davranışlarını içeren insanların yaşama biçimi olarak, tamamen toplum yapısı üzerine kurgulanmış bir kültür tanımı üzerine durmuştur. (Rapoport,2004)

UNESCO kültürü insan topluluğunun kendi tarihsel gelişimi konusunda sahip olduğu bilinç diyerek özetlemiştir.

İnsan ve doğa arasındaki çatışma ile doğduğu ileri sürülen, zaman içinde oluştuğu dile getirilen tüm tanımlardaki kültürün özellikleri şu şekilde sıralanabilir;

- Zaman sürecinden geçmeli
- İnsan bilinci odaklı, insan yapısı olması
- Toplumsal bağlamı olmalı
- Özgür değildir
- Devinimlidir. Toplumdan topluma zamanla değişebilen
- Maddi ve manevi yönleri olan

Taylor 'ın 1871'deki (Rapoport,2002) özgün kültür tanımında şöyle der;

“Kültür bilgi, inanç, sanat, yasa, ahlak, adetler ve bir topluluğun bireyi olarak insanın bütün yetenekleri ve alışkanlıklarıdır”

Bu tanımda ortaya çıkan inanç, bilgi, ahlak adalet gibi kavramlarda kültürün belirli sınıflarda incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda kültür şu gibi alt başlıklarda sınıflandırılabilir;

Niteliksel Sınıflaması;

Maddi Kültür; teknolojinin ürünü olan yapı, araç, gereç, giysi vb. insan etkileşiminin ve emeğinin, fiziksel nesne ve yapılar olarak gözle görülebilen, dokunulabilen ve değiştirilebilen ürünlerinden oluşmaktadır.

Manevi Kültür; ideoloji ürünü olan inançlar, değerler, gelenekler, normlar, düşünce biçimleridir.

Niceliksel Sınıflaması;

- Evrensel, Genel Kültür
- Bölgesel Kültür
- Ulusal /Milli/Yerel/Üst Kültür
- Yöresel/Alt Kültür

Kültürün yapısında var olan maddi ve manevi sınıflar bireyin hayatında çeşitli katkıları beraberinde getirir; Bu katkıları kısaca şu şekilde sıralayabiliriz (Aydınlan, 2010) ;

- Kültür belirli işlerin nasıl yapılması gerektiğini gösteren normlarla birlikte yaşamın tasarlanması sağlar.
- Kültür belirli parçalara anlam kazandırır.
- Kültür belirli insan gruplarını tanımlar.

Kültürün bireye sağladığı katkılardan da anlaşıldığı gibi kültür, bireyin çevresiyle kurduğu bağıdır. Bireylerin bir araya gelerek oluşturduğu gruplar, topluluklar/toplumlar kültürden ayrı düşünülemez. Toplumsal yapıda var olan benzerlikler kültürün özünden kaynaklıdır. Kültür kavramının öz elemanlarını Turgut (1989) şu şekilde sıralamıştır;

- Budunsal din ve din benzeri özellikler
- Aile ve akrabalık yapıları ve çocuk yetiştirme yöntemleri
- Yerleşme örüntüleri, toprak bölünmeleri ve toprak sahipliği sistemleri

- Yiyecek alışkanlıkları
- Törenselle ve sembolik sistemler
- Statü belirleme yöntemleri ve sosyal kimlik
- Tavırlar ve sözsüz iletişim
- Bilişsel şema
- Mahremiyet, yoğunluk, egemenlik sınırı
- Konuttaki davranışlar
- Çalışma ortak iş yapma, ticaret gibi çeşitli mekanizmalar sıralanan elemanlar olarak sıralanabilir

Toplumsal/sosyal yapı kültürle var olan gelişen ve değişen bir kavramdır. Kültürün tanımında var olan doğa-insan karşıtlığında dile getirilen insan, toplumun temsiliyetidir. Yani toplumsal yapının doğa karşısında zamanla devinimi ile kültür kavramı ortaya çıkmıştır. Geleneksel topluluklarda kültür; insan doğa üzerinden okunur. Bu günün toplumlarında kültür; doğadan koparılmış bireyin mekandaki izleri ile okunabilir. Mekanda oluşan sosyal yapı/toplumsal yapı, kültür izleri ve bu kavramların birbirleri ile olan ilişkileri şu şekilde değerlendirilmiştir;

2.1.2.2. Sosyal Yapı, Kültür ve Mekan

Aydıntan (2010) toplumsal yapı ile kültürel yapının birbirinden beslendiğini ve birlikte var olduğunu şu şekilde dile getirmektedir;

“Toplumların çevrelerini yapılandırırken beslendikleri noktaların biri de kendi bellekleri yani kültürel yapılarıdır.”

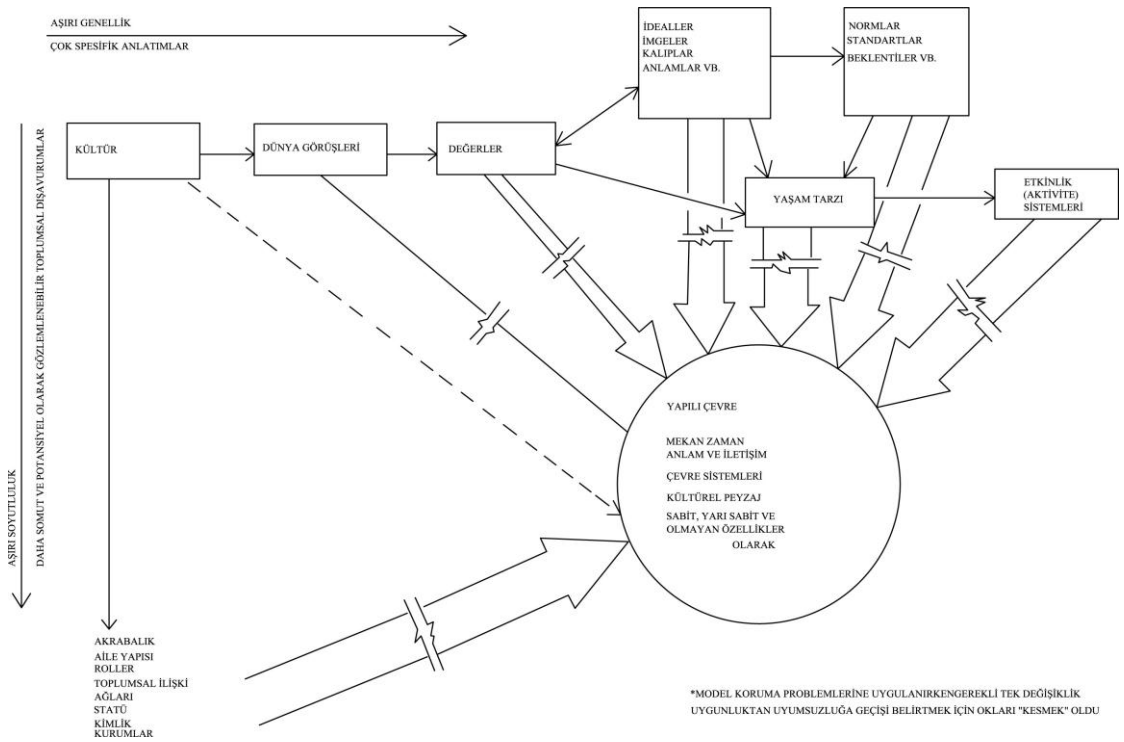
Kırşan ve Çağdaş (1998), toplumsal yapı ve kültürün birlikte var oluşunun yanında mekanın bu süreçteki yerini şu şekilde özetlemektedir;

“Kültürler belirli değer inanç, görüş ve semboller bütünü paylaşabilen insan grupları tarafından zaman içinde oluşturulurlar. Mekan sosyal ve kültürel formlara salt fiziksel bir arka plan oluşturmaktan öte, bu formların kendi doğalarının bir boyutu olarak ortaya çıkmaktadır”.

Yani mekan kültür ve sosyal yapının sembolik olarak doğaya yansımış hali olarak değerlendirilebilir. Rapoport (2002),

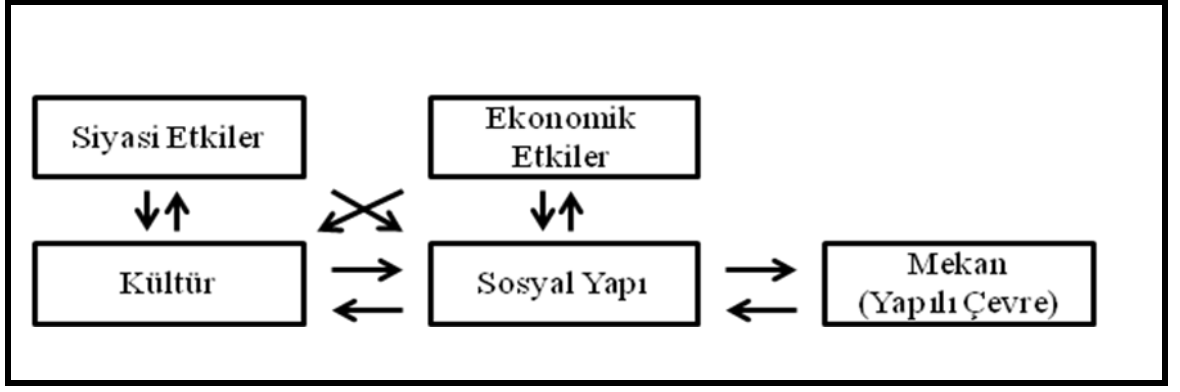
“Kültürün dışavurumları ve bileşenleri, kurallar sistemi aracılığıyla yapısal forma dönüştüğü için önemlidir” der. Kültür ve yapı çevrenin birbirleri ilişkisini Çizelge 2.3’te belirtilen şema ile özetlemiştir.

Çizelgeden de anlaşıldığı gibi kültür toplumun dünya görüşüne ve değerler sistemine doğrudan etkilidir. Bu değerler sistemi bireyin yaşadığı yapı çevreyi etkiler. Rapoport yapı çevre meydana gelen dönüşümde etkili kavramları ortaya koymak adına bu tabloyu oluşturmuştur.



Çizelge 2.3 Kültürün Yapılı Çevre İle İlişkisi ve Dışavurumlarının Çözümlemesi
(Rapoport, 2002)

Yapılı çevrede meydana gelen dönüşüme toplumsal süreçler etkili olmuştur. David Harvey (2009) dönüşümün sadece mekansal olmadığını şu sözleri ile dile getirir; “Şehirde mekansal biçimler toplumsal süreçleri içerdiği gibi toplumsal süreçler de temelde mekansaldır”.



Çizelge 2.4 Sosyal Yapı –Kültür –Mekan Üzerine Etkileri Şema. (F.Yalçın)

Sosyal yapıyı etkileyen kültürel süreçler mekana bağlı olduğu gibi, mekânın oluşumunda da bu ikili yapı etkilidir. (Çizelge 2.4)

Alptekin'in (2007) bu karşılıklı etkileri şu sözleri ile destekler;

“Toplumlar fert fert fiziki çevresini iç dünyasında yaşadığı gibi, içindeki duygu ve düşünceleri de simgeler halinde çevresinde somut hale getirirler. Bir bakıma, toplumlar söz konusu çevrenin ürünü olduğu gibi, çevrede bu toplumların izini taşır”.

Sosyo-kültürel yapıyı etkileyen kültürün, öz elemanlarının mekân görülebilir etkileri belirli başlıklar altında incelenmiş ve ele alınan başlıklar üzerinden mekân ve sosyo-kültürel yapının mekândaki izleri nasıl gözlenebilir sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır.

2.1.2.2.1. Mekanda Mülkiyet-Egemenlik ve “Kendileme”

İnsan kendini çevreleyen sınırsız bir boşun içinde kendi mekânını tanımlamak ister. Sınırlanmamış bir boşun, tariflenmemiş bir hacim insanı kaosa sürükler, bu kaos ortamından sıyrılıp belirli bir düzen içinde olmak, yapılı çevresinde belirli örüntülerle “düzene” sokmak bireyi yaşadığı alana ait olmasını sağlar. Gür'e (1996) göre bu sınırlandırılmış boşun insanın temel içgüdülerinden biri olan koruma duygusunu güçlendirir.

Bu koruma duygusu ile kendi çevresini ve yaşadığı bölgeye kendini ait hisseder. Maslow insan gereksinimleri hiyerarşisinin üçüncü adımında “ait olma” ve “bağlanma” gereksinmesinden bahseder (Öç, 2010). Bu aidiyet duygusu şekillendirdiği fiziksel çevreye sahip olma duygusunu getirir.

Hegel hukuk felsefesinde de bahsettiği bir şeylere sahip olmayı (ait olma) üç biçiminde vurgular; bir şeyi doğrudan fiziksel olarak almak, şeyi biçimlendirmek (gözlemlerde ve mekanda öne çıkan en önemli aidiyet göstergesi) şeyi sadece “benim” olarak nitelendirmek (Gür,1996).

Mekanda mülkiyet –egemenlik izleri çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Birey kendi sınırlarını ve sahip olduğu alanı, mekan ne kadar kamusal bir alan dahi olsa, örneğin kapı önleri gibi, kendi istediği şekilde biçimlendirerek “kendiler”. Mekanı kendilerken mekan örgütlenmesinden yararlanır. Yatay ve düşey elemanlar algılamada getirdikleri çeşitlilikle kişinin kendi mülkiyet alanlarını belirlerken önemli parçalar olarak kullanılırlar.

Mekandaki peyzaj değişikliği, cephede kullanılan malzemenin etkisi egemenlik sınırlarının göstergesi olabilecek etkilere sahip izlerdir. Kamusal alanda var olan işlevsel farklılaşma, yaşayanların benzer sosyo-kültürel yapıya sahip olmaları ile birlikte kent mekanlarında da egemenlik sınırları oluşmaktadır.

2.1.2.2.2. Mekanda Mahremiyet Anlayışı

Phyllis Mc. Ginley (Altan,1978) göre beraberliği zorunlu olmadıkça uygarlık boyunca insanoğlu toplumdan uzak yalnız olabilme eğilimi göstermektedir. Fakat fakir adam ihtiyaçları nedeniyle insanlarla bir arada yaşamak zorundadır. Uygar toplumlarda yaşamak için gerekli olan bir arada olma durumu ile birlikte insanoğlu kendi sınırlarını belirlemek ister.

Bu sınırlar bireyin mahremiyetini tanımladığı izdir. Rapoport (2002) tüm bu verilerle birlikte mahremiyeti şu şekilde tanımlar;

‘Kişi veya gruba optimum yaklaşma veya istenmeyen karşılıklı ilişkileri kontrol etmenin farklı bir yoldur.’

Aynı zamanda mahremiyet bireyin kendine içine dönük, yalnız kalma ihtiyacından kaynaklı, çevresiyle (bulunduğu toplum/ topluluk) kurduğu sınır olarak tanımlanabilir. Altan’a (1978) göre optimum yaklaşımlar kültürden kültüre farklılık gösterir ve her duyuya hitap eden mahremiyet anlayışı vardır. Mimari arayüzlerde konutun pencereleri ve çatısı, mahremiyet arttırıcı ve yabancı bakışları engelleyici biçimde şekillenmektedir. Yazılı kuralların dışında bireyin sosyal grubundan aldığı

mahremiyet edinimi ile sokak boyunca avlu kapıları karşı karşıya gelmemekte, cumba çıkmaları belirli bir düzende birbirine yaklaşmaktadır. Mimari arayüzlerde okunan bu etkilerle birlikte kent mekanların da bireyin kamuya ait alanda oluşturduğu farklı sınırların izleri ile de okunabilmektedir.

2.1.2.2.3. Mekanda Ekonomik Koşulların Etkileri

Sahlins şöyle der ;

“Dünyanın en ilkel insanları sadece birkaç şeye sahiptir ama yoksul değildir. Yoksulluk ne malın, mülkün az oluşu ne de amaçlar ve araçlar arasında bir ilişkidir, yoksulluk her şeyden önce insanlar arasındaki bir ilişki biçimidir” (Zerzan, 2009).

Steril ve hijyenik kent görünümü uygarlıkla birlikte icat edilmiştir. Yapılı çevre de var olan izler gereksinimlerin karşılanamaması sonucu mimari ara yüzlerde okunabilir etkileri beraberinde getirmektedir.

Mekan da okunabilen bu izlerle birlikte kent mekanının işlevsel verilere göre parçalanması, ticari amaçlara hizmet eden yapıların bölgeye hükmetmesini kolaylaştırır. Kamusal alanlar bu yapıların parçası haline gelir, bu mekanda var olan ekonomik verilerle birlikte egemenlik anlayışının da beraber tartışılmasına yol açmaktadır.

2.1.2.2.4. Sosyal Statü ve Mekan

Statü kavramı Latince ‘status’tan yani durmak, konum, mevki anlamındaki sözcükten kaynaklıdır.(Nişanyan, 2010)

Marx toplumdaki statü oluşumunu ekonomik niteliklere bağlayarak toplumdaki tabakalaşma temellerini mülkiyet sahipliğine dayandırır. Yani mülkiyetin ortadan kalkması ile sosyal sınıfların yok olacağını öne sürer.

Weber’e göre statü farkı sadece ekonomik, mülkiyet sahipliği ile ilgili değildir. İktidar, kültürel farklılıklarda toplumda tabakalaşmayı getirir. Toplumdaki statü eğitim, etnik köken, cinsiyet gibi verilmiş ve kazanılmış statü olarak ta sınıflandırılabilir. Yani statü sonradan kazanılabilen bir rol olmakla birlikte, doğuştan kişiye verilmiş bir rolde olabilir.

Kent mekanların da gözlenen statü Marx'ın ileri sürdüğü ekonomik mülkiyet anlayışı ile birlikte açıklanabilir. Bununla birlikte kapitalizmin birikim süreci, bireye veya kuruma yüklenen çeşitli rolleri beraberinde getirir. Sosyal statü günümüz post modern dünyasında kaynak birikimi ile değişmektedir.

Yerleşim yeri bireyin sosyal statüsünü simgeleyen bir araç olmaya başlamıştır. Mekan kullanım değerinden çok sembolik bir nesneye dönüşmüştür. Mekanın sembolik bir araç olarak kullanılması dışında kent mekanlarında gözlemlenen en etkili statü göstergesi yapının “yeni”in gücünden yararlanarak ve kendini çevresinden ayırt ederek koparmasıyla da aynı statü izleri okunabilir.

2.1.2.2.5. Göç ve Mekan

Balcıoğlu'na(2007)göre göç, ekonomik, sosyal, siyasal sebepler sonucu fertlerin yer değiştirmesidir. İstanbul'un ilk kuruluş hikayesi de aslında göç ile başlar.

Göç ile başlayan kentleşme hareketinde insanın sosyal hayatındaki değişimi dar mekanlı cemaat hayatından, geniş mekanlı cemiyet (Hebermas bu durumu cemaatten - gemeinschaft, topluma-gessellschaft geçiş diye tanımlamaktadır) hayatına geçiş olarak değerlendirebilir. Cemiyet hayatının getirdiği sosyal münasebetlerin yeni teşkilatlanmaya ön ayak olduğu belirtilir.

Bu yeni teşkilatlanma (heterojen toplum)bireyin sosyal hayatında kökten bir değişime sebep olacaktır. Kent yaşamında yer edinmeye çalışan fakat geleneksel kuralları olan kır hayatını geride bırakamayan birey, sosyal münasebetlerini kente kendinden önce gelen yakınlarıyla sınırlandıracaktır.

Sınırlı bir grupta ilişkisi olan birey belirli heterojen yapıya sahip kentte belirli gruplara ayrılacak, yaşama alanını da bu gruba yakın veya bir arada olacak şekilde seçecektir. Kent mekanların da bu izler grupların/toplukların mekanı kendi egemenlik alanı olarak kullanmasıyla ortaya çıkar. Bu durum belirli sınırları beraberinde getirir. Kamusal alanda var olan bu egemenlik alanı çeşitli sembollerle mekana yansıtılır.

2.2. KENT, METROPOLKENT MEKANINDA OKUNABİLİR DEĞİŞİMLER ÜZERİNE

Bu çalışmada toplumsal yapının mekan oluşum süreçlerinde nasıl etkili oldukları ele alınacaktır. Bu somut izler kent mekanında aranacaktır. Mekansal oluşumu kent üzerinden değerlendirmek için kent kavramı tartışılmıştır. Kent kuramlarında kentin var olma sürecinde etkili olan olayların, sosyal yapıda meydana getirdiği değişimler de ele alınacaktır.

2.2.1. Kent

Latince “civitas” (kent) kentin yönetsel ve siyasal içeriğini ifade eden sözcüktür, “urbanus” (kentsel yerleşme) sözcüğü ise kentin toplum bilimsel tanımına uygun kent karakteri olan yerleşimleri ifade eden sözcüktür (Keleş,1984). Kent yalnızca bir civitas yani bir iletişim yeri değildir. St İsidore’un keşfettiği gibi bir “urbs”dur; yani fiziksel parçaları birleşmiş bir bütündür (Sennet,1999).

Kentin tanımı yapılırken farklı ölçütler ele alınarak yapılmıştır.

Ekonomik ölçüt ile kenti tanımlayan Ratcliff, mal ve hizmetlerin üretim dağılım ve tüketimi sürecinde toplumun sürekli değişen gereksinimlerini karşılamak için ortaya çıkan mekanizma olarak kenti tanımlamıştır (Keleş,1976) .

Marks ve Engels (1987) ekonomik koşullar ve bu koşullar altında şekillenen toplumun yapısını ele alarak kenti kapitalist üretimin ve ilişkilerin gerçekleştiği yer olarak tanımlamışlardır (Pınarcıoğlu,Kanbak,Şiriner 2010).

Toplum bilimi açısından kentin tanımını yapan Carpenter ve Queen (Keleş,1976) şöyle bir tanıma ulaşmışlardır;

“Kent, yerine ve zamanına göre geniş sayılacak biçimde bir araya gelmiş ve bir takım ayırt edici özellikleri bulunan insanlar ve yapılar topluğudur”.

Ayırt edici özellikleri bulunan ile kastettikleri iş bölümleri ile farklı uzmanlıklara sahip insan gruplarıdır.

Wirth toplumsal bakımdan benzerliler göstermeyen bireylerin oluşturduğu nispeten geniş, yoğun nüfuslu ve mekanda süreklilik niteliği olan yerleşmedir diyerek ortaya

koyduğu tanımda kentlerin heterojen toplumsal temsiliyetini ve farklı iş bölümleri dışında ekonomik üretim şekillerini de dile getirmiştir.

Köseoğlu kenti iş bölümü ve eşitsizlik, iktidar, şiddet sömürü, hiyerarşi gibi bazı birey ya da toplumsal katmanların diğerleri üzerinde baskı kurmasını ifade eden bireysel ya da kitlesel tutumların sahnesi olarak tanımlamaktadır.(Köseoğlu,1997)

Bu sahne Bumine göre ““söz”ün dialogun farklı olduğu yerdir, kusursuz bir uyum yeri değil, bir çatışma alanıdır aslında (Bumin,2010).

Var olan tanımlarda kentte gelişen ilişkiler, toplumsal düzen ve ekonomik ilişkiler üzerinden tanımlara başvurulmuştur.

Kıray (2007) tüm bu tanımların aksine kır ve kent ayrımı üzerinden kenti okuyarak, tarımsal olmayan üretimin yapıldığı ve daha önemlisi hem tarımsal hem tarım dışı üretimin dağıtımın kontrol fonksiyonlarının toplandığı belirli teknolojik seviyelerine göre büyüklük, heterojenlik bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimidir olarak kenti tanımlar. Tanımında Wirth’ün heterojenlik vurgusuna destek verir. Kıray’a göre kentin toplumsal yapısını şekillendiren tarımsal üretimde vurguladığı üzere ekonomik etkiler ve teknolojik seviyedir.

Toplum bilimcilerin kentin tanımında uzlaştıkları nokta nüfus çokluğu, nüfus çokluğu ile birlikte gelen yoğunluk, iş bölümü ve bunun paralelinde uzmanlaşmadır.

Tüm bu kapsamları içine alarak Balcıoğlu (2007) şu şekilde bir tanım ortaya koymuştur;“Kent sanayi ticaret hizmet gibi ekonomik etkinliği olan tarımsal ürünler dahil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı, dikey ve yatay hareketin yaygınlaştığı, çeşitli sosyal grupları barındıran, sivil toplum örgütlerinin gittikçe arttığı, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden idari kurumların bulunduğu yerel ve bölgesel ya da uluslar arası ilişki ağlarına sahip heterojen bir toplum”.

Calvino (2011) ekonomik ölçüt olarak ele alan tanımlarda söz edilen metaya farklı bir anlam kazandırarak şu tanıma ulaşmıştır;

“Kentler takas yerleridir, tıpkı bütün ekonomi tarihi kitaplarında anlatıldığı gibi, ama bu değiş tokuşlar yalnızca ticari takaslar değil; kelime arzu ve anı değiş tokuşlarıdır”.

Kentleri tarihsel süreç içinde geçirdiği dönüşümleri ele alan kent bilimciler üç önemli dönemi dile getirmişlerdir. Bu kentler; antik çağ, ortaçağ ve sanayi devrimi

kentleridir. Bu dönemlerde ele alınan kentler yönetim, iktidar ilişkisi, ekonomik dönüşüm bakımından farklılıklar göstermektedir.

Bu farklılıklarla yeni biçimler alan kentler ne işe yaramaktadır? Kentleşme kavramı nasıl ortaya çıkmış ve ne gibi sosyal dönüşümleri beraberinde getirmiştir?

Bumin (2010) kent ne işe yarar sorusuna şu şekilde cevap vermektedir;

“Çalışmak(üretmek)/satın almak(tüketmek)/bir konutta oturmak(kendini yeniden üretmek, uyumak, hijyen,(karnını doyurmak)/dinlenmek(spor,kültür)/bir yerden bir yere gitmek”.

Kentlerin var olma nedeni Bumin’e göre bireyin başka bir şekilde var olma süreciyle ilişkindir. Kentleşme bu süreçle doğru orantılı olarak; Dar mekanlı cemaat hayatından, geniş mekanlı cemiyet hayatına geçiş (Balcıoğlu, 2007) olarak tanımlanabilmektedir.

Bu geçiş yani kentleşme sürecinde etkili olan kent devrimlerinin ortaya çıkışı incelenmiştir;

Kent devrimi, Bozkurt Güvenç’e (1997) göre üretim ekonomisinde gerçekleşen iki büyük teknoloji devrimi ile ortaya çıkmıştır. İlki binlerce yıl önce gerçekleşen neolitik devrimle ortaya çıkmış ikinci devrim ise 1750 yıllarında sanayi devrimi ile devam etmiştir.

Kürşat Bumin kentsel devrimi Güvenç’in ortaya koyduğu ekonomik devrimle değil bürokratik devrim olarak ortaya çıktığını toplumdaki daha kuvvetli bir devlet görüşünün kentsel devrimi ortaya çıkardığını ileri sürer. Bumin’e göre devletlerin despotlarına, sınırsız iktidarın cismanileştiği bir merkez gerekir ve kent devrimi bu yüzden gerçekleşir (Bumin ,2010).

Kent sanayi ve ticaret gibi ekonomik etkiler kadar siyasi gelişmelerinde payıyla ortaya çıkmış bir yerleşimdir. Çoklu etkiler altında gelişen kent, diğer yerleşimlere göre farklı sosyal yapıları bünyesinde barındırır.

Kent –Kır Ayrımı (İdari Yapı Farkı)İle Sosyal Yapı;

Gordon Childe organik dayanışma ve işlevsel devamlılığa dayanan teorisinde kent ve kır karşılaştırarak bir birinden ayıran beş özelliği dile getirir. Kent ve kır nüfus yapısı, büyüklük, kamu sermayesi, kayıt tutma, bilim ve ticarete farklılıklar gösterir (Alptekin,2007).

Kırsal toplum sosyal ilişkilerin kendiliğinden, doğal olarak geliştiği ve sürekli olduğu geleneksel otorite tarafından tanımlanan rol ve sorumluluk çerçevesinde aile veya akraba grubu çevresinde örgütlenmiş bir toplumdur. Yardımlaşma geleneği sürdürülür.

Kentsel toplumda ise sosyal ve ekonomik ilişkiler karşılıklı anlaşmalarla oluşan yükümlülüklerle dayanmaktadır. Bireyi etkileyen asıl gruplar artık akrabalar değil iş örgütleridir. Sosyal ilişkiler geleneksellikten çok rasyonellik kavramına dayalıdır (Gür,1996).

Kentlerde bireyler akrabalığa dayalı dayanışmayı sürdürme imkanına sahip değildir ve bu bireyler arasındaki ilişki organiktir. Toplumsal iş bölümüne bağlı olarak, giderek artan sosyal toplumsal farklılaşmanın doğmasının doğal bir sonucudur. (Kurtuluş,2010)

Kent –kır ayrımında meydana gelen farklılaşma iş bölümünden kaynaklı rollerin değişimidir. Sosyal yapının tabakalaşması ve farklı sosyal sınıfların oluşması rollerin farklılığından kaynaklanır. Bu farklılaşma antik çağ kentlerinde var olan sosyal sınıf ayrımından farklıdır. Sanayi devrimi ile oluşmuş bir sosyal yapıdır. Bu süreç sanayi devrimiyle başlamış, günümüzde kapitalist birikim süreciyle de devam etmektedir. Bu yapısal farklılıklar şu şekilde incelenebilir;

Sanayi Devrimi ve Sosyal Yapı

Hobsbawm'a (Köseoğlu,1997) göre;

“Yeni makinelerin, üretim yerlerini doğa güçlerine bağlı olmaktan çıkması, sanayinin ve kentlerin inşası üzerinde gerçekten devrimci bir etki yaratmıştı. Diğer taraftan bu etki , makinelerin ve bunları kullanacak personelin bir yerde toplanmasını gerektiren bir iş bölümüne yol açmıştı. Nitelikli iş gücünü olan gereksinimin en iyi karşılanabildiği yer şehirlerdi, böylece bu şehirler yeni oluşan sanayilerin toplandıkları alanlar oluyorlardı”

Hobsbawm'ın sözleriyle anlaşıldığı gibi kentlerin sanayi devrimi sonrası sosyal yapısı iş gücünün yer değiştirmesi ile başlamıştır. Bu değişim somut olarak şu şekilde ortaya konulabilir; insanlar da hammaddeler gibi önceleri zor şartlarda ulaştıkları kentlere artık daha rahat ulaşabilmekte ve bu göçün yoğunluğunu arttırmaktadır.

Sanayi devrimi sonrası iş gücü ihtiyacının dışında kolay ulaşılabilirlik ve bu ulaşılabilirliğin getirdiği hareketlilik (göç) sosyal değişimin hızlı bir ivme kazanmasına neden olmuştur.

Kır ve kent ayrımında bahsedilen geleneksel çevreyle kurulan ilişki ve rasyonel-iş bölümüne göre parçalanmış ilişkiler arasındaki fark göze alındığında endüstri devrimi kentlerde bu iki farklı sosyal yapının bir araya geldiği üçüncü kültürü beraberinde getirmektedir. Var olan bu üçüncü kültürün mekana yansımaları inceleyen bir grup sosyolog sosyal psikoloji açısından kentleri ele almış ve sosyal yapının mekanda okunabilir düzenin şu şekilde açıklamaya çalışmışlardır.

Kentsel Ekolojik Kuram Açısından Sosyal Yapı:

Kentleri mekansal ve sosyo-ekonomik gelişimleriyle açıklamaya çalışan kent sosyolojisi çalışmaları 1915-1940'larda Chicago Okulu tarafından geliştirilmiştir. Kentin yapısının bir devlet örgütlenmesinden ziyade; gelenek tutum ve düşüncelerin oluşturduğu özgül bir kültürel yapılanma olduğunu ifade etmişlerdir (Pınarcıoğlu, Kanbak, Şiriner 2010).

Kent ve kır ayrımında ortaya konulmuş farklı iki sosyal yapı vardır. Chicago Okulu, kır yaşamından kente gelen bireyin sosyal ilişkilerini iki aşamada incelemektedirler. "Karşılama" ve "kabullenme" bu sosyal ilişkilerdeki iki adımdır. Bireyin kente yerleşimindeki yaşadığı bu iki adımda farklı süreçler yaşandığı üzerine durulmaktadır. Bununla birlikte kentteki nüfusun büyüklüğü ile insanların sosyo-ekonomik durumları, beğeni ve önceliklerinden kaynaklanan toplumsal farklılıkların arttığını ve bu durumun birincil ilişkileri azalttığı öne sürülmektedir. Bu farklılık kentsel ekolojik yaklaşım kuramının mekana yansımada izlenmektedir. Burgess'in (Alptekin, 2007) halkalar ile ifade ettiği bu ayrımın ilk halka iş ve ticaret bölgesi, ikincisi geçiş bölgesi, üçüncü halka işçi yaşama alanları, dördüncüsü yüksek kaliteli oturma alanları ve son halka ise banliyöleri ifade etmektedir.

Yani her sosyal yapının kendi sınırları vardır ve bu sınırlar işlevlere göre şekillenmektedir. Bu yaklaşımlarla birlikte günümüzde kentlerin sosyal yapısını etkileyen en önemli unsur olan kapitalizm sürecidir.

Kapitalizme Geçiş ve Birikim Sürecinde Sosyal Yapı:

Hatice Kurtuluş'a göre kapitalist toplumdan önce şehirde mekansal ayrışmayı belirleyen temel faktör, belli bir ölçüde toplumsal eşitsizliklerin kaynağını oluşturan

dinsel ve etnik kimliklerdir. Kapitalist toplumla birlikte sınıfsal kimliğe bağlı olarak ayrışma başlamıştır. (Kurtuluş,2003).

Harvey kapitalist toplumda var olan bu sınıfsal kimliği bilincin kentleşmesi durumuna bağlamaktadır. Harvey'e göre kapitalist toplumlarda asıl bilinç odağı sınıftır (Şengül,2001). Kapitalizmin doğası gereği oluşan rekabet kapitalist birikimi beraberinde getirmektedir. Bu birikimin tekrar yatırıma dönmesi gerekir. Eğer birikim yatırıma dönmezse krizi beraberinde getirir. Bu yüzden çözüm inşaa edilmiş çevreye yatırım yapmaktır. Bu süreç emek gücünü yeniden üretir. Bu sebepten kent sadece kapitalist sermaye süreci ile anlam kazanmakta, kapitalizm kente toplumsal ilişkilerden bağımsız bir güç vermektedir.

Lefebvre de kapitalizmin bu kadar uzun sürmüş olmasını üretim tarzının getirdiği toplumsal ilişkilerin yeniden üretilmesine bağlar. Bunu şu sözleriyle destekler; 'Metalarn mekandan üretiminden, mekanın kendisinin meta olarak üretimine geçmiş bulunmaktadır'(Pınarcıoğlu, Şiriner, Kanbak,2010).Yani mekan hem bir çıktı hem bir araç hem emek ürünü hem bir iştir. Ortaya attığı toplumsal mekan kavramı ile sadece değişim değeri olan soyut mekanı olarak değil, kullanım değeri ile bağlantılı olarak toplumsal sınıfların şekillendirdiği bir mekanı ifade etmektedir.

Castells kentlerin üretim mekanı olmaktan çıktığını tüketim mekanları haline dönüştüğünü söylemektedir. Tüketim emeğin yeniden dönüşümünü beraberinde getirir. Emeğin yeniden üretimi için gereken tüketimin elde edildiği mekanlardır. Emeğin yeniden dönüşümü beraberinde farklı sosyal sınıfları dönüştürmektedir.

Yukarıda bahsedildiği gibi sanayi devrimi, kapitalizm süreci kentlerde sosyal yapı dönüşümünü beraberinde getirmiştir. Sosyal yapının değişimi kentlerde okunabilir mekansal değişimi de beraberinde getirmektedir. Özellikle kapitalizme geçişle birlikte kentler büyümekte ve metropoller haline gelmektedir. Metropol kentlerde oluşan dönüşüm süreçleri benzer anlayışlarla incelenecektir.

2.1.3. Metropol Kentlerin Dönüşümü Üzerine

Sürekli üretim, üretim araçlarının yenilenmesi, yeni üretim biçimlerinin bulunması, yeni pazarlar bulma ve yayılma zorunluluğu kapitalist ekonomiye devamlı gelişmek, genişlemek yönünde bir dinamizm kazandırmaktadır (Yırtıcı,2009). Bu dinamizm mekanın nesnelleşmesi ve araçsallaşmasını beraberinde getirmiştir.

Küreselleşme ile birlikte kapitalizmin sahnesi metropol kentler olmaya başlamıştır. Metropoller sanayi devrimi ile büyümüştür. Fakat bugün sanayi üretimini başka alanlara aktararak, kapitalizm süreci ile farklı rollere girmektedirler. Küreselleşmenin getirdiği uluslararası misyonun bu reddedişte büyük önemi vardır. Metropol kentler iktidarlar için uluslararası bir sahne olmaya başlamıştır.

Metropoller kapitalizmin yatırımlarını tekrar tekrar dönüştürdüğü bir araç olmaktadır. Bu süreçten faydalanan iktidarlar da metropollerin araçsallaşmasına destek vermekte, böylece metropoller iktidarların ve ulusal, uluslararası sermayenin arenası haline gelmektedirler.

Üretim merkezi olmaktan çıkmış, tüketim ve bilgi akışı sağlayan yerleşimler haline gelmektedirler. Bütün dünyayla bağlantı kurma haberleşme, bilgi iletme gibi hizmetleri sunan bankalar, komünikasyon, basın, yayın ve televizyon merkezleri ve uluslar arası şirketlerin yönetim birimleri metropollerde varlıklarını sürdürmektedir. Dolayısıyla kent, dünya üzerinde insan ulaşımının, madde, sermaye aktarımının, bilgi haber iletiminin, iletişim ağlarının en yoğun şekilde kesiştiği bir yerleşim durumundadır.

Mekanda var olan bu hızlı ulaşım, sanayi devriminde bahsedilen hareketliliğin hızını arttırmaktadır. Bu insan hareketliliği yani, göçler metropollerde farklı toplumsal sınıfların bir araya gelmesini sağlamaktadır. Göçlerle birlikte kente gelen birey şehrin çeperlerine veya kentin merkezinde boşalmış bölümlerine yerleşmektedir.

Türkiye’de metropollerin toplumsal yapısı çözümlenirken şehrin çeperine yerleşmiş gecekondü birimlerinin örüntüsü ele alınır, insanların bu mekanlardaki davranışları ve kente uyumları dikkate alınmaktadır.

Sanayileşmenin kente getirdiği bu yük giderek kentte üçüncü kültürün oluşmasını sağlamaktadır. Kente uyumda zorlanan ne kentli olabilen ne de kırdan getirdiği kültürü sürdürebilen üçüncü kültür meydana gelmektedir.

Bununla birlikte sanayileşmeyle birlikte kente göç ile gelmiş ve kent merkezlerine yerleşmiş birey ise Kurtuluş'un (2003) bahsettiği kapitalist birikim süreci ile birlikte kentin dışına atılmak istenmektedir.

Sanayileşme, kapitalizm birikim süreci ve küreselleşme metropol kentlerde toplumsal yapının dönüşümünü beraberinde getirmektedir. Bunun paralelinde her oluşum iktidarın desteğini alarak mekanı dönüştürmektedir.

3. KADIRGA SEMTİ KONUMU, TARİHİ, KENTSEL YAPISI

3.1.KADIRGA SEMTİ COĞRAFİ YERİ VE YAPISI

Kadırğa semtinin adı eski Yunanca'da gemi anlamına gelen "Katerga" veya "Khatergon" sözcüğünden kaynaklıdır. Gemilerin barındığı limandan dolayı, semtin adı Yunanca sözcüğün değişimi ile "Kadırğa" kalmıştır.

Kentin kuruluşu ile ilgili birçok mitolojik olaylardan bahsedilse de Yunan kolonilerinin ilk yerleşkesi olan Kalkedon⁵ ile başlayan yerleşim örüntüsü, yine bölgeye gelen yunan kolonisi Megaralılar tarafından kentin ilk çekirdeği denilebilecek sur içi bölgesinde kurulan Byzas'ın kenti, bilinen ilk İstanbul yerleşimidir. Kentin göç ile başlayan hikayesi şu şekilde özetlenebilir;

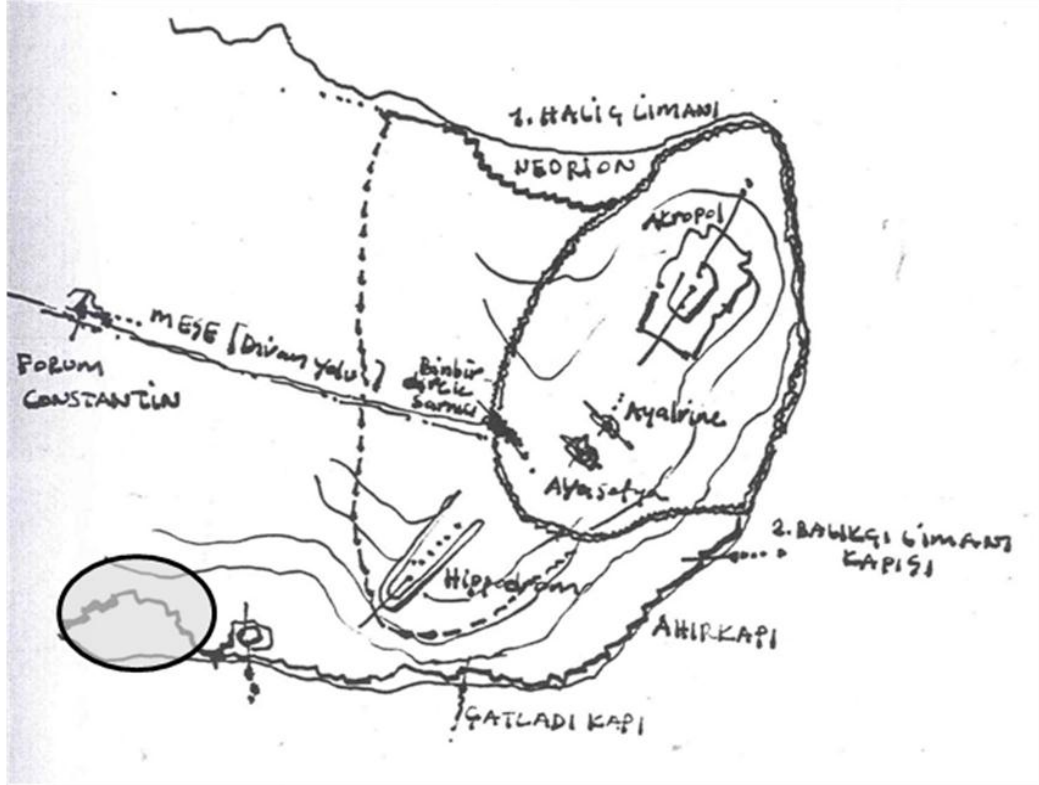
'Yunan'dan yola çıkan göçmenler ilk önce Boğaziçi'ne gelirler. Delphi kahininin, yeni yurtlarını "körler ülkesinin karşısına kurmalarını" söylemiştir, İstanbul'un karşısında olan Khalkedon'a daha önce gelen göçmenlerin yerleştiğini görürler. Buradaki insanların İstanbul'un çok daha iyi şartlarını görmediklerinden "kör" oldukları sonucuna varırlar. Böylece Khalkedon'un karşısına Byzantion'u kurarlar.'

M.Ö 660'larda Megara ve Yunan kolonilerinde kurulan ilk kent bu günkü Topkapı sarayı çevresinde Saray Burnu'nda kurulmuştur.

Roma İmparatorluğu ile devam eden kent tarihi, Doğu Roma İmparatorluğu'nun yıkılması, Osmanlı imparatorluğu dönemi ve Cumhuriyet dönemiyle günümüze kadar gelmektedir. Kente bakıldığında gözlemlenen bu tarihi kesitlerin izleri bu gün de okunabilmektedir.

⁵ Kalkedon bu gün Kadıköy semtinin yerinde olduğu düşünülen ilk İstanbul yerleşimi.(Kuban,1998)

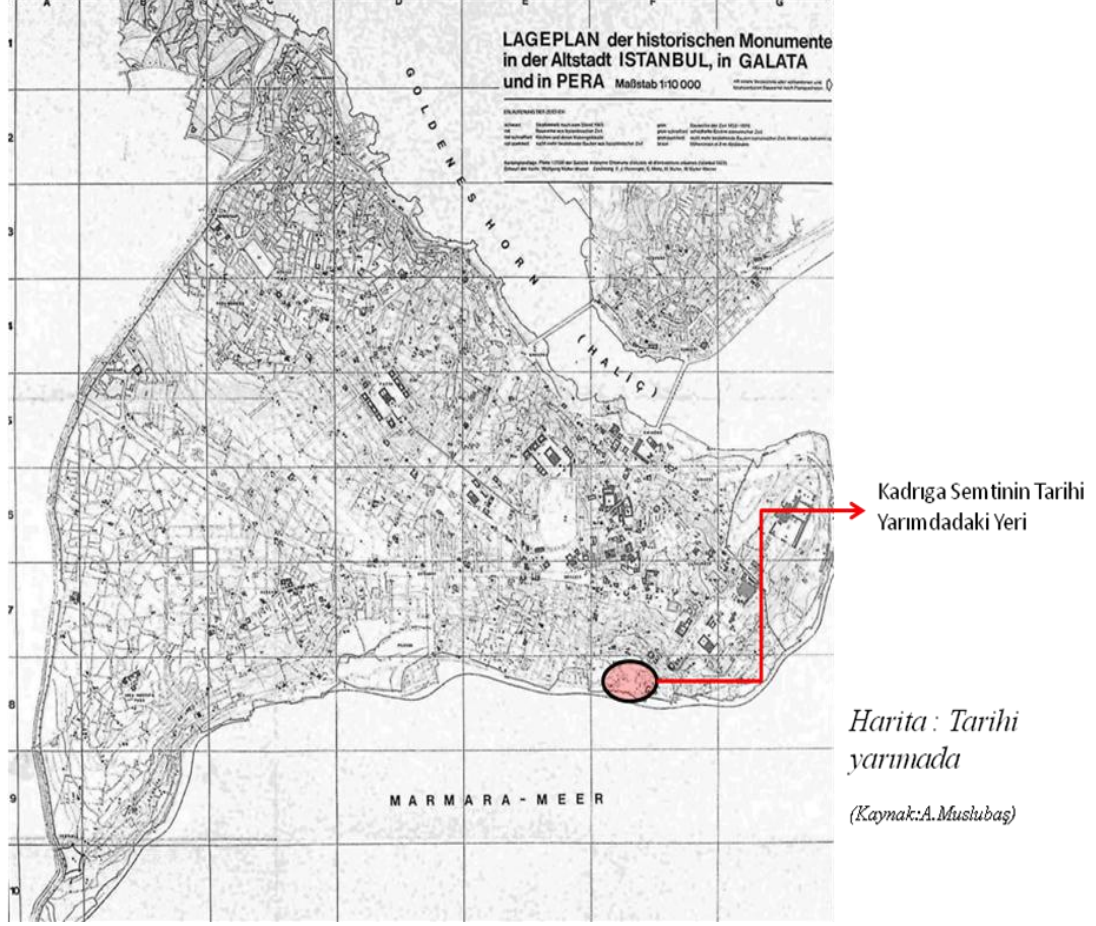
Bu tarihi kesitin gözlemlendiği bölgelerden biri stratejik konumu gereği tarihi yarımadadır. Tarihi yarımada Roma, Bizans ve Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere birçok imparatorluğun saraylarını bünyesinde barındıran önemli bir bölgedir.



Şekil 3.1. Byzantium Sitesinden Konstantinopol'e Geçişte Kent Kurgusu-Kadırğa Limanı Muhtemel İzleri (Yamaçlı,1991)

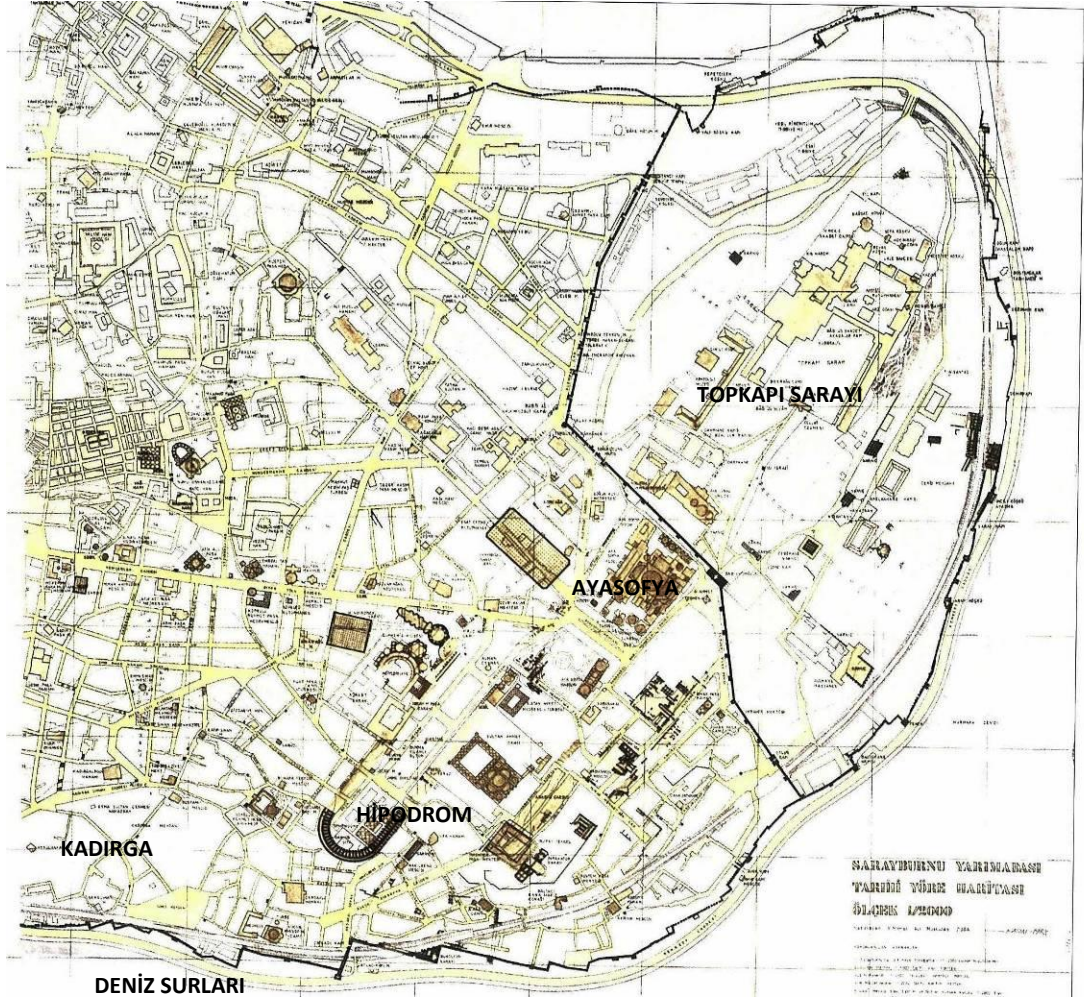
Kadırğa semti, tarihi yarımada da deniz surlarının çevresinde yer alan, kıyıya paralel olarak konumlanmış, bugün Fatih ilçesinde küçük bir mahalledir. Cankurtaran, Kumkapı ve Sultanahmet'e komşu olan semt (Şekil3.2), Bizans'la başlayan liman olma özelliğini, Osmanlı döneminde tersanenin Haliç'e taşınması ile bu özelliğini kaybetmiştir.

Bölgenin coğrafi yapısı; kıyı kesimlerde düz, divan yoluna dik yokuşlarla bağlanmaktadır.



Şekil 3.2 Kadırga Semti'nin tarihi yarımada yeri

Semt önceleri Eminönü belediyesine bağlı bir mahalleyken, son birkaç yıldır Fatih belediyesine bağlanmıştır. Resmi adı Şehsuvarbey Mahallesi'dir. Yaşayan halk bölgeyi Kadırga Semti olarak anmaktadır.



Şekil 3.3. Kadirga Sementi-Saray Burnu Çevresi

3.2. KADIRGA SEMTİ TARİHİ

3.2.1. Roma ve Bizans Dönemi Tarihi ve Sosyal Yapısı

Kadirga'nın sosyal yapısı incelenirken bu dönem içinde yapılmış ve sosyal yapıyı etkileyen önemli yapıları ele alınacaktır. Öncelikle kadirga isminin geldiği “Kadirga Limanı”, ardından diğer dönem yapıları incelenecektir. Kadirga Limanı; 1. İustiniaos döneminde yapılan bugün izleri tam olarak tanımlanmayan, Çatladıkapı ve Kumkapı arasında olduğu bilinen tarih boyunca Pontus Novus (Yeni Liman) Sophia ve İustiniaos limanı olarak anılan, Bizansın en eski limanıdır(371–578)(Önal,2003). Limanın dönemselsel isim değişiklikleri, yapının aldığı eklerle ve yeniden tamir edilmesine dayanmaktadır. Bizans döneminde ekler alması ve Bukleon sarayına yakınlığı bu limanı ve bu bölgenin o dönemde önemli bir merkez olduğunun

göstergesidir. Yani bölge saray eşrafı tarafından kullanılan önemli bir kent parçasıdır.

Novgorod başpiskoposu Antuan limanı şu şekilde tasvir eder;

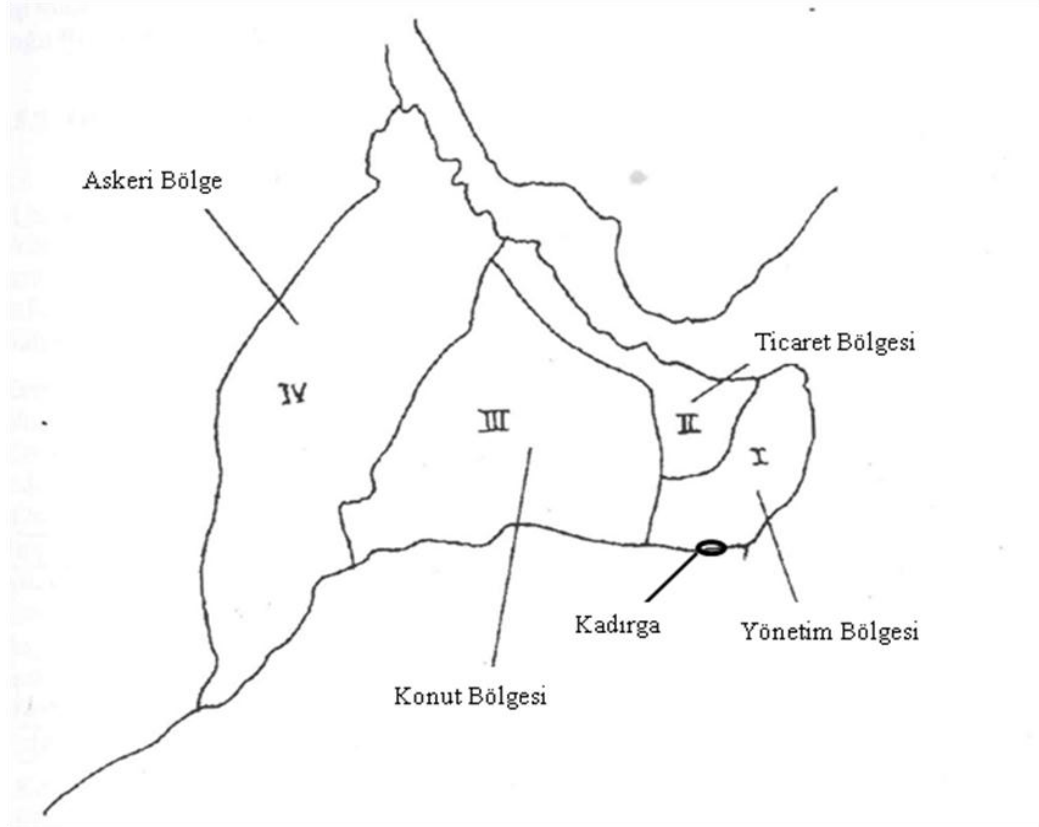
“İpodromdan Condoscopum’a giderken parmaklıkları muazzam demir kapıya rastlanır. Deniz bu ızgaradan geçerek şehrin içine doğru girer. Fırtınalı günlerde iki-üç yüz kürekli üç yüz kadar gemi barındırır.”

Bu tasvir limanın büyüklüğü hakkında önemli bir bilgi vermektedir. Limanın etrafında heykeller ve abidelerle birlikte, tüccarların toplandığı bir “Sigma”dan bahsedilmektedir. Büyük bir liman ve tüccarların toplandığı bir mekan olması bölgenin ticari bir merkez olabileceğinin göstergesidir (İstanbul Kültür Ansiklopedisi,1984).

Bununla birlikte M.S 392’de Hıristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesi ve Byzantion’un bir din merkezi oluşu (Köseoğlu, 1997) 6.yy ikinci yarısında yapılan bu gün Küçük Ayasofya olarak adlandırılan yapının incelenmesi gerekmektedir.

Küçük Ayasofya Cami, Bizans döneminde “Sergios Baknos Kilisesi” olarak anılan kilisedir.1. İustiniaos tarafından 527-565 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu kilise 14. ve 15. yy’dan İstanbul’un fethine kadar Konstantinopolis’teki hac mekanlarından biri olarak kullanılmıştır. O dönemde Kadirga’nın Hıristiyan dini açısından önemli bir merkez olduğunun göstergesidir.

Şekil 3.4.’te Eski Bizans’ta bölgenin siyasi açıdan önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu dönemde yönetsel açıdan önemli bir merkez olması ile birlikte zamanla dini merkez olmaya başlamıştır. Bahsedilen yapısal izlerle sosyal yapının da şekillendiği öngörülebilir. 500’li yıllarda sarayın önem verdiği bir liman ve yönetim merkezi, bununla birlikte dini bir merkez olması bölgenin Bizans-Roma döneminde sosyal durumunu ortaya koymaktadır.



Şekil3.4. Eski Bizans(Ortaylı,2007)

3.2.2. Osmanlı Dönemi Tarihi ve Sosyal Yapısı

Kadırğa Limanı'nın Osmanlı döneminde de bir süre aynı işlevde kullanıldığını semtin isminden anlamak mümkündür. "Kadırğa" Osmanlı İmparatorluğu döneminde irili ufaklı gemilere verilen isimdir. Liman 16.yy'da tersane olarak kullanılmış, İstanbul'un rağbet gören mesire yerlerinden olmuştur. Wiener (2001) Kadırğa Limanı'nın ikinci plana atılışını şu şekilde dile getirmektedir;

"I.Selim'in kısa hükümdarlık döneminde kent planlaması açısından aldığı en önemli önlem, 1514'ten sonra donanmanın temelini oluşturacak olan tersanenin yapılışydı. Bu tersane, Pera'nın batısında Haliç'in derin kotunda kurulur ve bu koy giderek güney kıyısındaki Kadırğa Limanı'nın yerine geçer".

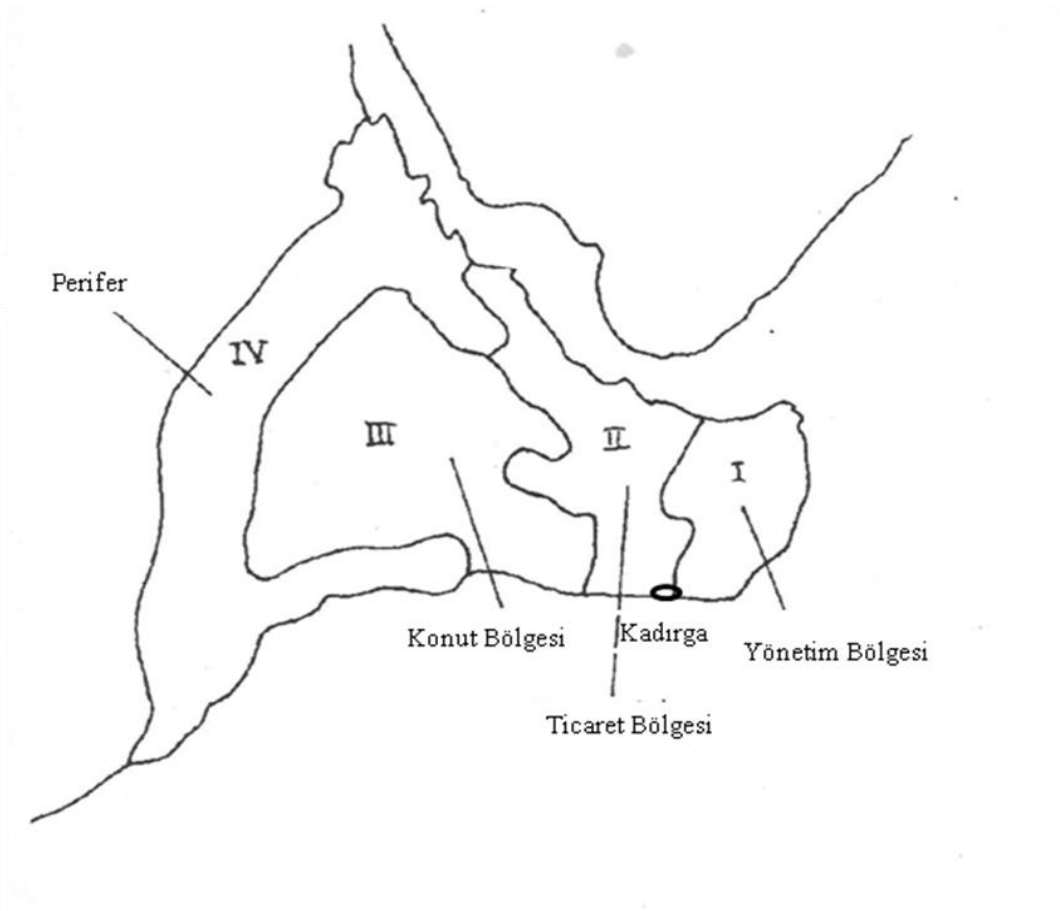
Liman, Osmanlı döneminde Haliç'te gelişen denizcilik işleri ile birlikte tersanenin Kasımpaşa'ya taşınması sonucunda eski önemini yitirmiş ve zamanla doldurulmuştur. Fakat 16.yy ortalarında 1550 senesine doğru İstanbul'a gelen Gyllius'un (Yılmaz,2004) şu ifadeleri;

“Liman duvarlarla çevrilmişti. Fakat hala su birikintisi vardı ve civar evlerin çamaşırlarını burada yıkarlardı”.

Bölgenin tamamen denizle ilgisinin kesilmediğini ve yaşayan halkın halen kıyı ile bağlantısının olduğunu göstergesidir.

Bununla birlikte fetih sonrasında İstanbul’a Anadolu’dan gelen insanların bölgeye yerleştirildiği vurgulanmakta ve bir dönem Cinci Meydanı’nın çingenelerin kullandığı bir alan olduğu söylenmektedir (İstanbul Kültür Ansiklopedisi, 1984). Cinci Meydanı Osmanlı İmparatorluğu döneminde karagözcüler, tuluatçılar, cambazhanelerin kullandığı İstanbul’un belli başlı üç eğlenme mekanlarından biriydi. (Ek-2. 1922-1945 Pervititch Haritası-Cinci Meydanının Dönüşümü)

16.yy’da yapılan Sokullu Mehmet Paşa Sarayı’nın bu bölgede oluşu Kadırga’nın saray çevresinden ve ulema sınıfından insanların yaşadığı bir bölge haline gelmesini sağlamıştır. Kadırga Limanı’nın bu dönemde kullanıldığı ve doldurulduğu düşünülürse bu dönemde işlev değişikliğinden kaynaklanan bir sosyal değişimin yaşandığı var sayılabilir.



Şekil 3.5. 5-18yüzyıllar (Ortaylı, 2007)

Bununla birlikte 5. ve 18 yy. arasında bölgenin yönetim ile birlikte ticari merkeze dönüştüğü Şekil 3.5'te verilen haritayla ortaya konulmuştur.

Kadırğa Limanı'nda belirtilen dönüşümler görülürken Sergios-Baknos Kilisesi II. Beyazıd döneminde camiye dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm bölgenin ve tarihi yarımadanın İslam dini etkisine girdiğini göstermektedir. Yapı Ayasofya camisine benzerliği nedeniyle Osmanlı döneminde "Küçük Ayasofya" olarak anılmaya başlanmıştır. Kentin değişen sosyal yapısı ile camiye çevrilmesi yapının mimarisinde çeşitli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. İslam dininde Hıristiyanlık dinine göre daha aydınlık mekanda ibadet edilmesi yapıda pek çok irili ufaklı pencere açılmasına sebep olmuştur. Dönemin en eski yapısının değişen sosyal yapı ile birlikte ilk değişiklikleri 16. ve 17. yy'a dayanmaktadır. Bugün yapıdaki dönemsel değişiklikleri cephesinde okumak mümkündür.

Sinan'ın Osmanlı İmparatorluğu Döneminde bu bölgeye yaptığı önemli yapı ise Sokullu Mehmed Paşa Cami'dir. Cami, Eşi Esmâ Sultan tarafından Sokullu Mehmet Paşa adına yapılmıştır. Yapı tekke ve medreseden oluşan bir külliye'dir. Caminin bazı kaynaklara göre Aya Anastasia Kilisesinin izleri üzerine yapıldığı yazılır fakat aslen kilisenin parçalarından faydalanılarak yapılmış bir yapıdır. Sinan bu yapının mimarisinde ilk kez altıgen taşıyıcı ile duvarlar asimetrik üçgen alınlar tek parçalı örtü elemanı ile örtmüştür ve bu uygulamayı sadece bu yapıda denemiştir. Caminin bir eğim üzerine oturması ve farklı bir sistemle yapılması, devlet görevlerinde padişah'tan sonra söz sahibi olan ve Osmanlı tarihinde önemli bir yer tutan sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'nın kendi adına bir camiye bu bölgeye yaptırması ve bazı kaynaklarda ulema sınıfının bu bölgede yaşıyor olduğunun yazılması yine bu bölgenin o dönemde yönetim sınıfının yaşadığı alan olduğunun kanıtıdır.

Bununla birlikte saray eşrafından İkinci Selim'in Kızı Esmâ Sultan adına yapılan sarayın bu bölgede bulunduğu bilinmektedir. Günümüze kadar ulaşmış olan Esmâ Sultan Çeşmesi ve namazgahı (1724–1787) 18.yüzyılda bölgenin yönetim açısından önemli bir yer olduğunun kanıtıdır. Ayrıca Kadırğa Hamamı da benzer dönemlerde yapılmıştır.

Kadırğa Limanı'nın zamanla doldurulması ile denizle ilişkisi koparılan bölge 1869-1875 yılları arasında muhtemel savaş ve isyanlar karşısında sınırlara en yakın sürede

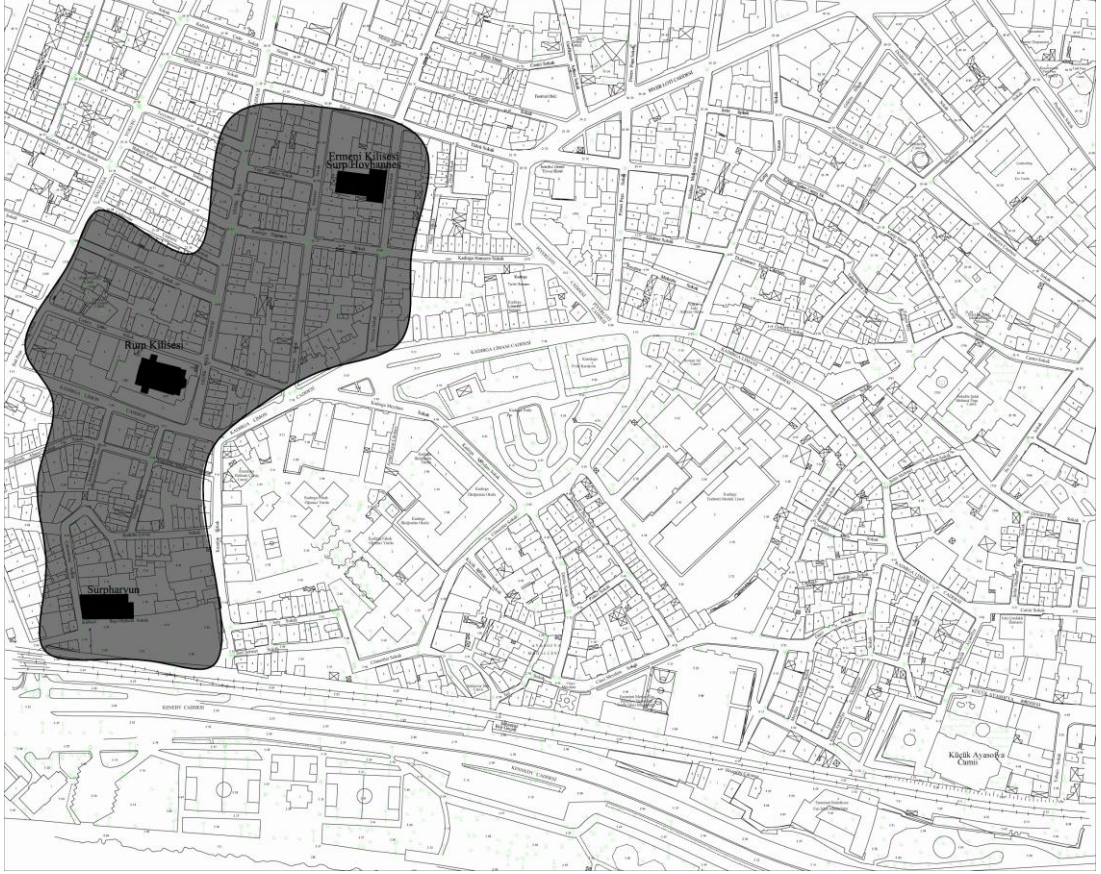
asker gönderme ihtiyacını karşılamak amacı ile Rumeli demir yollarının yapılması, bölgenin kıyı ile olan ilişkisini tamamen kopartmıştır. (<http://kentvedemiryolu.com>)

Fetih sonrasında bölgeye Rum ve Ermeni azınlıklar yerleştirilmiştir. Gedikpaşa caddesinde Çadircı Cami Sokağı ile Kadırğa Limanı Caddesi arasında Rum Ortodoks kilisesi Aya Kiryaki'nin yapılış dönemi 1583 yılı azınlıkların bu dönemde bölgeye yerleştiğini destekler niteliktedir. 1645, 1660 ve 1865'de üç yangın geçirip sonrasında onarılan yapı 1895 depreminde yıkılmıştır. Bir sene sonra Mimar Periklifio Tiadis'in projesi doğrultusunda bugünkü Kilisenin inşasına başlanmış ve 1901'de ibadete açılmıştır. Bu tarihsel aralıktan da anlaşılacağı gibi Aya Kiryaki 16.yüzyılın ikinci yarısı ve 20.yüzyılın başlarına kadar kullanılmıştır. Bu dönemler arasında bölgenin sosyal yapısının nasıl olduğu Ortaylı'nın (2007) şu sözleri ile ortaya konulabilir;

“19. yy'da mahalleler toplumsal sınıf ayrımına göre değil, etnik kökenlere göre şekilleniyordu. Hıristiyan ve Yahudi mahallerinde değişen tek şey, mescidin yerini kilise veya sinagog'un almasıydı. Zenginler ve fakirler aynı sokakta yaşıyordu. Mahalle veya semtler de etnik köken ayrımından ziyade sınıfsal ayrımın belirleyici olmaya başlaması 20. Yüzyıl başlarına rastlamaktadır”.

Erden de kentin belirli bölgelerinde oluşan grupların kendi arzuları veya yönetimin isteği ile koloni durumuna geçtiklerini dile getirir. Bu şekilde her etnik grup kendi geleneklerini, kültürlerini devam ettiren mahalleler oluşturmuştur. (Erden,1994)

Kadırğa'da Aya Kiryaki Rum Kilisesi ve Ermeni Surp Hovhannes kilisesinin yapılışı ile birlikte Ermeni ve Rum cemaatine ait yerleşimlerin bu yapıların çevresine yerleştiği (Şekil 3.6) bu gün halen Kadırğa'da varlığını sürdüren binalardan da anlaşılmaktadır. (Şekil 3.7)



Şekil 3.6. Dini merkez etrafında muhtemel azınlık yerleşimleri (16.yy ve 20yy arası)



Şekil 3.7. Bölgede halen varlığını sürdüren Rum ve Ermeni cemaatine ait konutlar.

(Fotoğraf: D. Ferhan Yalçın)

3.2.3. Cumhuriyet Dönemi Tarihi ve Sosyal Yapısı

19. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde Osmanlı hala geleneksel bir tarım toplumdur. Dönemin ikinci yarısından itibaren ücretli emek, sanayi ve sanayileşmeye dayalı modern sınıfların mekana yansımaları hissedilmeye başlanmıştır.(Kurtuluş,2010)

Bununla birlikte Cumhuriyet ideolojisiyle, başkent Ankara mekan oluşum süreçlerinde de öne çıkmıştır. Bu dönem eski başkent İstanbul'u geri plana atmış, sosyal yaşam bu denge değişimine paralel olarak kendi kurgusunu oluşturmuştur. Yamaçlı (1991)bunu şu şekilde dile getirmiştir;

“İstanbul merkez kentliğini 1920’den sonra yitirmiştir. Bu siyasi kayıptan dolayı İstanbul Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarında kısa bir duraklama ve gerileme süreci geçirmiştir”.

İbrahim Balcıoğlu “Sosyal ve Psikolojik Açıdan Göç” kitabında 1923 ve öncesinde gelen ulus devlet anlayışıyla yok olan “çoğulculuk”tan bahsetmektedir. Osmanlı’da var olan bu çoğulcu yapı ile günümüz Türkiye’sinin alt yapısı hazırlanırken düşünülen ulus devlet anlayışı farklı bir kültürün oluşmasına yol açmıştır.

I. Dünya Savaşı ile çoğulculuk anlayışının kaybedilmesi mübadeleleri beraberinde getirmiştir. Kadırga, tarihi yarımadaadaki stratejik konumu gereği tüm bu süreçleri yaşamış bir kent parçasıdır. Bölgede yaşayan Rum ve Ermeni azınlıklar bu dönemden etkilenmişlerdir.

Fakat bölgeyi asıl dönüştüren Kıbrıs olayı ve 6–7 Eylül olaylarıdır. Bu dönemde bölgede çoğu azınlık göç etmiştir, bu durum bölgenin uluslararası siyasi bir süreç ile sosyal yapısının dönüştüğünü göstermektedir.

1950 ve 60’lı yıllarda sanayileşme ile üretim sektöründe çalışmaya gelen insanların İstanbul’a yerleşimi ile oluşmuş mekansal değişimler de gözlenmektedir. Yamaçlı (1991) bunu şu şekilde dile getirmiştir;

“1950’lerden sonra hızlanan göçler nedeni ile kentin gereksinimleri arttı. Bu yeni ve kente yabancı gereksinimlerin karşılanmasında planlı çözüm, önlemler alınması, bozulmayı yok olma dönemine çevrilmiştir”.

Artık kapitalist devrim ve sanayileşme süreci bölgenin sosyal yapısına etkisini göstermeye başlamıştır.

Sanayi devrimi ve kapitalist süreçler siyasi iktidarın metropol kente etkisini arttırmış, otomobil ile gelen değişim Kadırga'nın da mekansal dönüşümünü beraberinde getirmiştir.

Balkan Savaşları sırasında denizle bağı az da olsa koparılan bölge 1950'li yıllarda araçlar için sahil yolunun açılması ile günümüzde denizle olan bağlantısı koparılmıştır. Bu gün orada yaşayanların deniz kıyısında hissedemedikleri bir bölge haline gelmiştir. Deniz kültürü, bölgenin yapısını değiştiren tren yolu ve sahil yolu ile tamamen bitmiştir.

1550'li yıllara kadar bir liman semti olması, bugün tamamen denizle bağının koparılması, o bölgede ulaşım sorununa getiren çözümlerin sınırlarıyla birlikte önemli bir değişimin gerçekleştiğini göstermektedir.

Bugün Kadırga semtinin denizle bağlantısı sadece bir geçitle sağlanmaktadır. Bu geçit sadece araç geçişine olanak vermekte yaya geçişine kısıtlı olarak imkan vermektedir. 1550 senesinde insanların mesire yeri olarak kullandıkları ve çamaşır yıkayacak kadar yakın oldukları kıyılar, günümüzde kıyı şeridinde olduğu anlaşılamayacak kadar denizle bağlantısı yok edilmiştir.

1970'li yıllarda, Osmanlı döneminde İstanbul'un başlıca bayram yeri olan Cinci Meydanı önemini yitirmeye başlamış ve bölgede yaşayan çocukların oyun alanına dönüşmüştür. Bugün bu alan dışı tamamen kapalı bir saha olarak kullanılan bir mekandır.

Cumhuriyet rejiminin getirdiği dönüşümler ve 1950'li 70'li yıllara ait dönüşümler günümüzde de okunmaktadır. İstanbul'un mekansal dönüşüm süreci kapitalist sürecin birikimiyle ve küreselleşmeyle farklı bir sürece girmiştir.

Kurtuluş (2003) bu dönüşüm sürecini şu şekilde dile getirmektedir;

“İstanbul örneğinde; iki önemli ayrışma dinamiği, değişen üst sınıf kimlikleri ile bu sınıfın talebine uygun olarak yaratılan dışı fiziksel ve sosyal olarak kapalı refah adacıklarıyla, kent merkezlerindeki çöküntü alanlarını soylulaştırarak kapitalizmin yeniden yapılanma sürecinden yeniden pay alabilmek yüksek entelektüellerin tüketilmesine sunulması ile ortaya çıkmaktadır.”

Kurtuluş'un dile getirdiği kent merkezinde çöküntü alanlarını soylulaştırma girişimi 2005'te kabul edilen 5226 Numaralı "Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kanunu ile çeşitli kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun" ile merkezi yönetimin belediyeler tanıdığı haklar ile legal hale gelmiştir. 5366 Numaralı "Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun" bu kanunu destekler şekilde kent merkezlerinin yeniden inşaaya açılmasına imkan sağlamaktadır.

2011 yılında yürürlüğe giren 6306 Numaralı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" İstanbul'un dönüşümüne büyük bir hız kazandırmıştır.

Kentten metropole dönüşüm sürecinde yapılan bu kanunlar metropol yapısının ekümenopolis'e dönüşmesini sağlayacak son 5998 Numaralı "Belediye Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun" kanun ile kent yapısında büyük dönüşümleri beraberinde getirecektir.

Tüm bu dönüşüm sürecine alt yapı sağlayan sebep Yalçınan'a göre ekonomik büyümeyle ilgilidir. Ekonominin can simidi olan inşaat sektörü son yıllarda büyük gelişme kaydetmiştir. Gelişmiş ülkelerde inşaat sektörünün payı %3 civarındayken Türkiye'de %5-6 civarında seyretmektedir. Bu kanunlarda inşaat sektöründe yapılaşmanın önü açılmaktadır (Yalçınan, 2011).

Kapitalizmin getirdiği bu süreç İstanbul'un merkezinde yer alan Kadırga semtini henüz etkilememiştir. Fakat yeni yeni bölgeye yerleşen otellerin bu süreci hızlandıracağı ön görülebilir. Ek-1 de verilen belediyenin yeni imar planı ile çoğu parsel koruma alanı olarak işaretlenmiştir. 5226 ve 5366 numaralı yasa ile yerel yönetim bu parsellere müdahale edebilir. Bölgede yapılan okumalarda görülen; yoksulluk bu müdahaleleri hızlandırabilir.

4. KADIRGA SEMTİ SOSYAL YAPISI VE MEKANA ETKİLERİ

4.1 GÖZLEM VE KENTSEL, MİMARİ ARAYÜZ OKUMALARI

4.1.1.Kadırgada Gözlemlenen Gündelik Hayat ve İnsan-Mekan Etkileşimi

Eski konut dokusu ve bunun paralelinde ekonomik koşulları yetersiz insanların yaşamı ile bakımsız bir mekan olarak algılanan bölümleri ve bazı zonlarda belediyenin koruma birimleri ile mimari ve kentsel ara yüzlerde bakım yapılmış sokakların hüküm sürdüğü bölge, aldığı göçler ile belirli örüntüler oluşmuş ve bu örüntüler de yaşayan insanların sosyal yapısına göre biçimlenmiştir.

Bu biçimlenişte gözlemlenebilen davranışlar bu bölümde yer alacaktır ve bu tutumların mekanda meydana getirdiği değişimler yorumlanmaya çalışılacaktır.

4.1.1.1. Mekanda Mülkiyet-Egemenlik ve “Kendileme”

Kadırga’da kendi mekanlarını mülkiyet alanını belirlemek için mimari ara yüzlerde (cephede) güncel malzeme (yeni olma) ile kendi sınırlarını vurgulayan ve kent mekan ara yüzlerinde vurgulanan cephelere rastlanmaktadır.(Şekil 4.1)

Cephe örgütlenmesi ile birlikte kullanıcının kendi sınırları dışında kamusal alanı peyzaj öğeleri ile parçaladığı ve bu alanı yarı kamusal bir mekana çevirdiği görülmektedir. Bu mekan üzerindeki egemenlik dürtüsü, statü göstergesi olarak “yeni”den ve “farklı” dan yararlanma ile hakimiyet alanını genişletmiştir.

Bahsedilen cephe ve peyzaj öğeleri dışında, egemenlik anlayışı insanın tariflediği sınırlar ile çevrili alanın belirlenmesi ile oluşur. Şehirde yaşayan etnik gruplar gerek yönetimin isteği gerekse kendi istekleri ile kendi yaşama bölgelerini oluştururlar. İbadethanelerinin, sosyal binalarının çevresinde koloni halinde yaşama geçmişlerdir. Bu şekilde kendi etnik gruplarının içerisinde kendi geleneklerini kendi kültürlerini yaşatırlar. Kadırga’da da Gedikpaşa Caddesinde 1907 tarihli Rum Ortodoks kilisesine giden cadde üzerinden yapılan binalar ve caddeyi kesen küçük sokaklarda Rumlara ait binalar bulunmaktadır.

Cinci Meydanı Sokak




Şekil 4.1. Cinci Meydanı Sokak'tan cephe fotoğrafı

(Fotoğraf: D.Ferhan Yalçın)

Statü bölümünde de ele alınacak olan cephe, etrafındaki binaları yeniin gücünü kullanarak “öteki”leştiriyor.

Binanın farklı işlevde (bina otel olarak kullanılıyor) olması da bu ötekileştirmeyi kolaylaştırıyor. Cephe sistemi dışında binanın peyzaj elemanları da yapının sınırlarını arttırıyor ve kamusal alanı yarı kamusal alana dönüştürüyor. Bu yarı kamusal alan otelin tekelinde değişen zemini ile de mülkiyetin biçimi değişiyor.

İstanbul'da bu güne kadar yaşamını sürdüren azınlık gruplar ağırlıklı olarak Musevi, Ermeni ve Rumlardır. Azınlıklar genellikle Kadırga'da gözlendiği gibi kıyı şeridinde yerleşmişlerdir. I. Dünya Savaşı, mübadele antlaşmaları, Kıbrıs sorunu, 6-7 Eylül olayları ve siyasal gerginlikler azınlıkların göç etmesine neden olmuştur. Tüm bu nüfus olayları İstanbul'da mülkiyet sorununu beraberinde getirmiştir. Mülkiyet sorunu binaların giderek mahallelerin çöküntü haline gelmesine yol açmıştır. Yine aynı sokak (Sarayıçi Sok. ve Gedik Paşa Sok.) 90 sonrası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan zorunlu göçle, hizmet sektöründe çalışmak amacıyla veya atölyelerde çalışmak için gelen nüfusun barındığı mekan haline gelmiştir. Geçmişle benzer fakat farklı grupların mekanı haline dönüşmüştür. Bu gruplar caddenin sağladığı eğimle birlikte oluşan sınırların sağladığı mekan ulaşabilirliğinden doğan sıkıntılardan yararlanarak kendi bölgeleri haline gelmiştir. (Şekil 4.2) Sokakta merdiven korkulukları üzerine asılmış çamaşırları ile sokak evin bir parçası haline gelmiştir.

Neviye Sokak	
	<p>Egemenlik sınırlarının genişlemesi sokakta yaşayan insanların bu sokağa kendi çamaşırlarını sermesi bu sokağa hükmettiğini ve tamamı ile bu sokağı “kendiledik”lerini ortaya koyuyor.</p>
<p>Şekil 4.2 Neviye Sokak’tan bir görüntü (Fotoğraf: D.Ferhan Yalçın)</p>	

Rapoport’un insan kendi çevresini yarı sabit elemanlarla oynayarak sahiplenir, tanımlayabilir ve değiştirebilir savı, bireyin hareketli elemanlarla sağladığı egemenlik sınırlarını belirlediği bu işlev ile ortaya konmuştur (Rapoport, 2004). Var olan bu ayrışma mekanda belirli sınırların oluşmasını beraberinde getirmiş, her grup kendi sembolik tavrı ile kent mekandaki hegemonyasını kurmuştur.

Bireyin mülkiyet-egemenlik izleri yukarıda bahsedilen sınırlar, kentsel mekana yansıması kent dokusunda okunabilirliği Şekil 4.3’de sunulmuştur. Bu sınırların keskinliği yapılan görüşmelerde de anlaşıldığı gibi kutuplaşmayı beraberinde getirmiştir. Egemenlik sınırlarının oluşmasında etkili faktör Chicago okulunun benimsediği ekolojik tavrı benzerlik göstermektedir. Bölgeye atölyelerde çalışmak için gelen birey atölye çevresinde var olan yapılarda yaşamış, zincirleme göç ile gelen akraba ve tanıdıklarını da bu çevreye yerleşmesini sağlamıştır.

Ödev Sokak



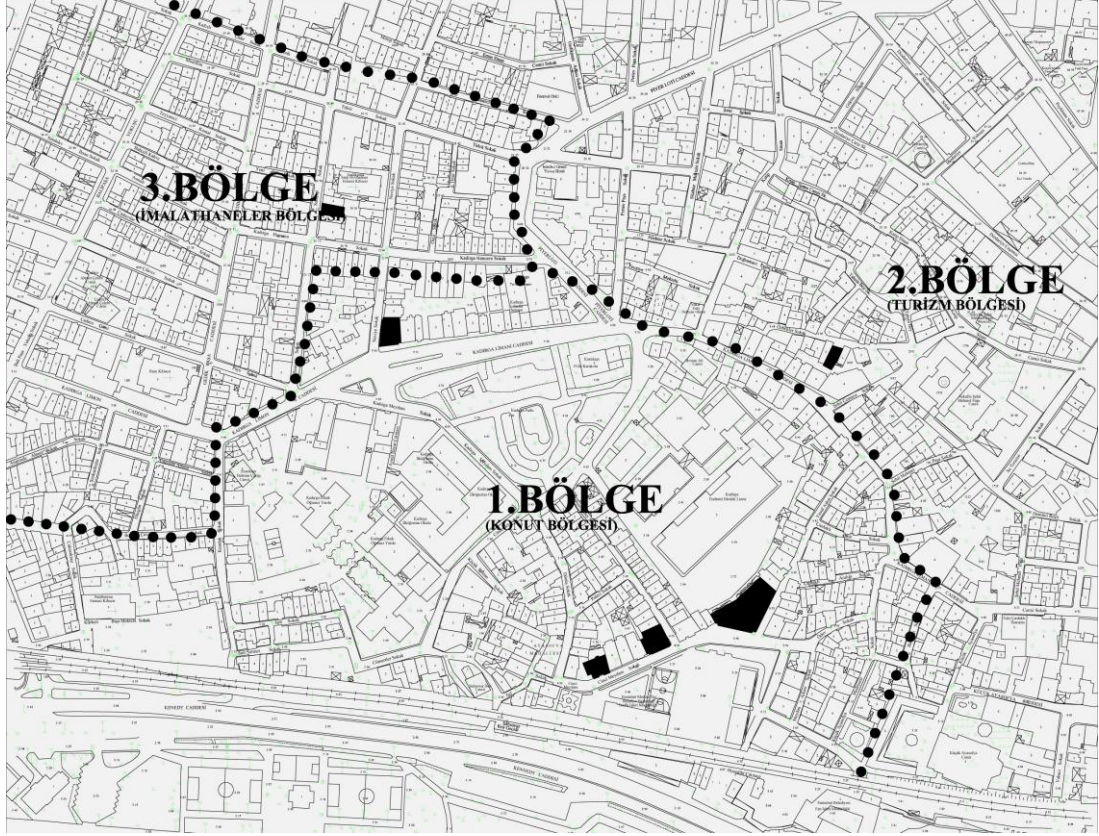
Şekil 4.3. Ödev Sokak'tan cephe fotoğrafı

(Fotoğraf: D.Ferhan Yalçın)

Kamusal alanın kişiselleşmesi. Sokağa taşan konutun sınırı ile birey konutuna ait olmayan boşluğu (kamusal mekanı) işgal ederek, mekana yeni tanımlar kazandırıyor. Birey çevresinde oluşmuş sınırları takip ederek mekanını oluşturuyor ve var olan mülkiyet sınırlarını farkına varmadan artırıyor.

Bununla birlikte mübadele öncesi azınlıklarda da benzer teoriyi doğrulayan yerleşimler görülmektedir. Yerleşimler ibadet yerlerine yakındır. Fakat önceden var olan bu egemenlik anlayışının oluşturduğu iz, iki nesildir Kadırga da yaşayan bireyin dile getirdiği gibi keskin sınırlara sahip değildir.

Fakat bugünkü görülen egemenlik- mülkiyet anlayışı kentsel mekanda belirli sınırları beraberinde getirmekte, sınırların keskinliği, görünmez sınırı oluşturan sosyal grubun karşılıklı tavrı ile derinleşmektedir.



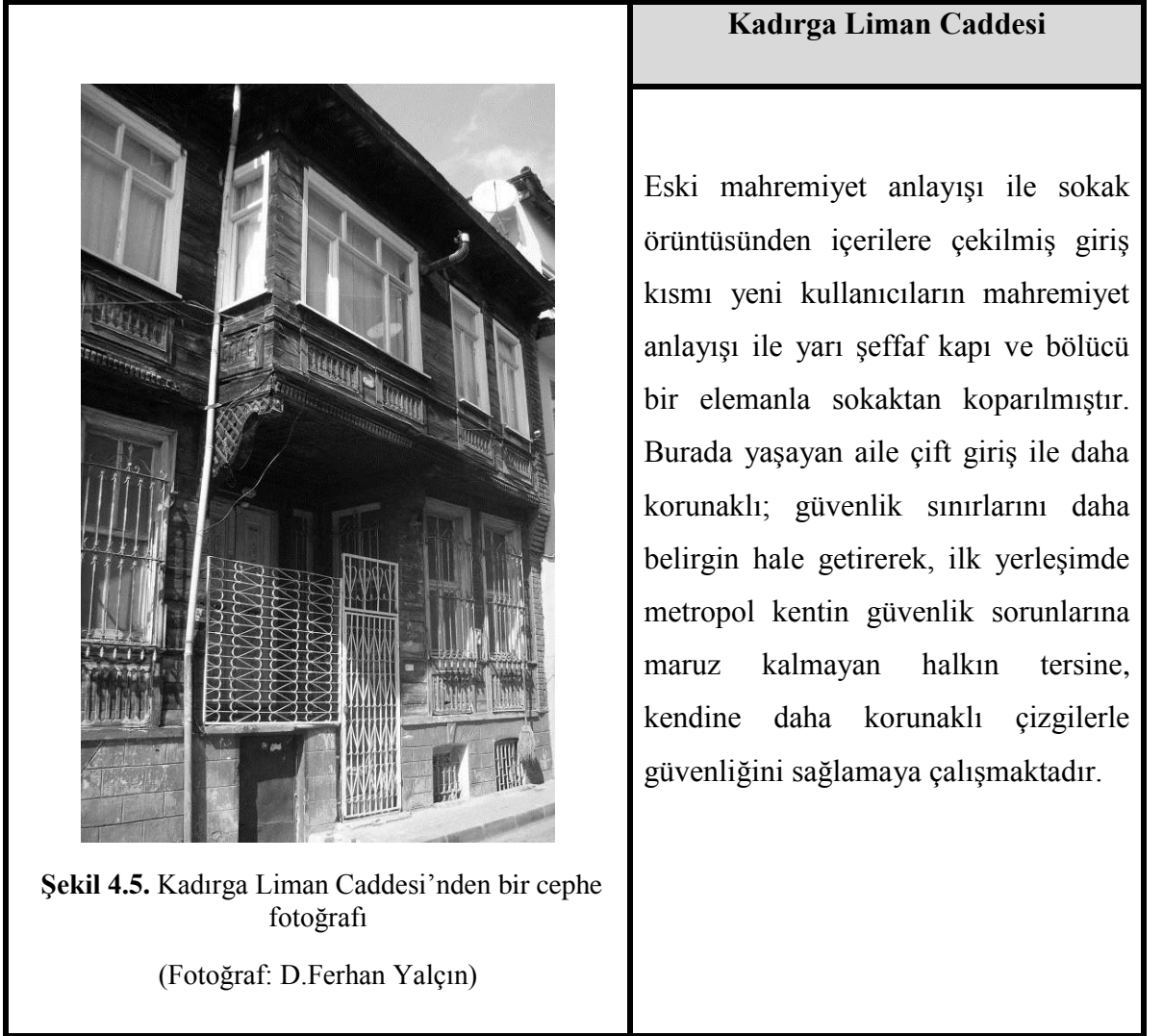
Şekil 4.4. Kadırga'da Sosyal Ayrışma İzleri

Bu anlayışın paralelinde ilerleyen mülkiyet anlayışı ise bireye, gruba belirli rolleri getirmekte ve bu farklı roller eski ve yeninin gücünden yararlanarak mekanda okunabilir statü izlerini ortaya çıkarmaktadır.

4.1.1.2. Mekanda Mahremiyet Anlayışı

Kadırga'da okunabilen mimari-kentsel ara yüzlerde en tipik örnek düşey elemanlarla sokaktan ayıran görsel sınırlar üzerinedir. Fakat Şekil 4.4 'te verilen zonlarda mahremiyet anlayışı bölgenin yüklendiği işlev ile de farklılıklar göstermektedir. Milgram'ın (Göregenli,2010) kentsel yaşamda aşırı uyarılmadan kaçınma arayışı geri çekilme sürecini getirir tezini doğrular şekildedir. Bölgede ticari amaçla kullanılan hatlarda ve zonlarda konutların mahremiyet alanları daha keskin ve korunaklı, konutların oluşturduğu zonlarda (1. Bölge) ise daha esnektir. Amorf yapı ile kendi örüntüsünü oluşturmuş, konutlarda ise konutun açıldığı boşluklar birer iç bahçeye dönüşmüş ve bu iç bahçe konutlara sokak üzerinden değil, bu iç bahçelerden girişi sağlaması ile daha mahrem boşluklara dönüşmüştür. Kamusal alanlara açılan bu yarı

kamusal boşluklar bireyin kamusal alandaki “hareket” ile kendini ayırdığı güvenli bölgedir. Bu iki bölge arasındaki çizgi kişinin mahremiyet sınırlarını belirtir.



4.1.1.2.1. Kadın ve Erkek Mekanları

Evlerinin önünde birkaç kişilik gruplar halinde sohbet eden, ellerinde işlerini yapan kadınlar gündelik hayatta Kadırga’da karşılaşılabilecek bildik manzaralardır. Kadın dünyasının kendi içine dönük, evlerinin sınırları içinde yaşamlarının yanında bölgenin belirli mahallerinde erkek egemen, güvenlikten yoksun alanlar hissedilmektedir. Bu gibi mekanlarda güvensizlik kolaylıkla okunabilmektedir. Geçmişte güvenlik kontrolü için yapılmış yapı elemanlarına ek olarak bölgeye yeni yerleşmiş insanlar mülkiyetlerini kontrol edebilmek için mekanlarına müdahale etmek zorunda kalmışlardır.

Post modern uğraşların günümüz Türkiye'sinin de önemli sayılabilecek unsuru olan futbol kökenli uğraşlar, bölgenin kendine ait bir takımı olması ile birlikte bölge erkeklerinin çalışma dışında zamanlarını bu uğraşıya harcamalarını sağlamış. Bu durum 50'li yıllarda bayram kutlamaları yapılan Cinci Meydanı'nın dönüşümünü de sağlamıştır. Meydan önemli bir aksla Kadırga Meydanı'na bağlantısı olmasına rağmen tamamen kapalı kendi içine dönük, belediyece sınırları belirlenmiş futbol sahasına dönüştürülmüştür.

70'li yıllarda bayram kutlaması dışında Cinci Meydanı burada yaşayan halkın çocuklarının futbol ve benzeri oyunlarını oynadıkları bir mekan iken, tamamı ile kamusal alan olma özelliğini belediyenin müdahalesi ile kaybetmiştir.

Semtin takımı adına kurulmuş lokal, erkeklerin vakitlerini geçirdiği bir diğer mekandır. Bölgenin erkekleri çoğunlukla vakitlerini bu ve bunun gibi lokallerde ve kahvehanelerde geçiriyor ve var olan kahvehanelerin çevresini kendi iktidar alanlarına dönüştürüyorlar.

Erkek mekanları konut ve konut çevresi sokaklardan çok, bireyin kendine özel sosyal alanlarından oluşmaktadır. Fakat kadın mekanları Kent Sosyolojisi Çalışmaları kitabında Tahire Erman'ın gecekondudaki kadınların davranışlarında dile getirdiği metindeki ilişkilerle benzerlik göstermektedir. Erman (2010) şöyle der;“Yalnızlık duygusu, özellikle günlerini mahalle içinde geçiren kadınlar için, ortadan kaldırılan samimi komşuluk ilişkileri sunmaktadır. Özellikle köyden yeni göçmüş olan evli ve ileri yaşlardaki kadınların yaşamında samimi komşuluk ilişkileri çok önemlidir”.



Şekil 4.6. 1922-1945 Pervititch Haritası-Cinci Meydanının Dönüşümü

Erman'ın bahsettiği “yalnızlıkla”, Kadırğa'da da yaşayan kadınlar komşuluk ilişkileri ile baş etmektedir. Kadınlar serbestçe komşularıyla evlerinin önünde oturuyor, rahatlıkla halılarını silkeliyor, yatak yorgan yünlerini kabartıyor. Kadırğa'da gündelik hayatta kadınların ilişkileri, sokağı gün içerisinde kullanımı ve anlamı bu sıralı fonksiyonlarla tanımlanabilir. Tarihi doku içinde yer alan konutların sokak ile sınırları bu ilişkileri güçlendirmekte ve mahalleye yeni yerleşmiş veya geçmişi en fazla 20 seneye dayanan yeni sahiplerine de benzer komşuluk ilişkileri yaşatmaktadır.

Ödev Sokak



Şekil 4.7. Ödev Sokak'tan bir görüntü
(Fotoğraf: D.Ferhan Yalçın)

Bölgenin kadınları için sokak sosyalleşmenin birinci adresi, ek geçim kaynakları olan boncuk işleme ya da çamaşır kurutma işini de sokakta hallediyorlar. Sokaklar kadınlar tarafından “kendilenmiş” , var olan mülkiyetlerine ek bir kişisel alan oluşturmuşlardır.

Şekil 4.4'te sınırlarda üçüncü bölge olarak belirtilen kısımda her ne kadar atölyelerin baskın karakteri olsa da kadınlar ve çocuklar gündüz vakitlerinde bu sokaklara hakimdirler.(Şekil 4.8) Fakat geceleri bahsedilen bölge erkek egemen ve güvensiz bir hal almaktadır.

Sarayiçi sokak



Şekil 4.8. Sarayiçi Sokak'tan bir görüntü
(Fotoğraf: D.Ferhan Yalçın)

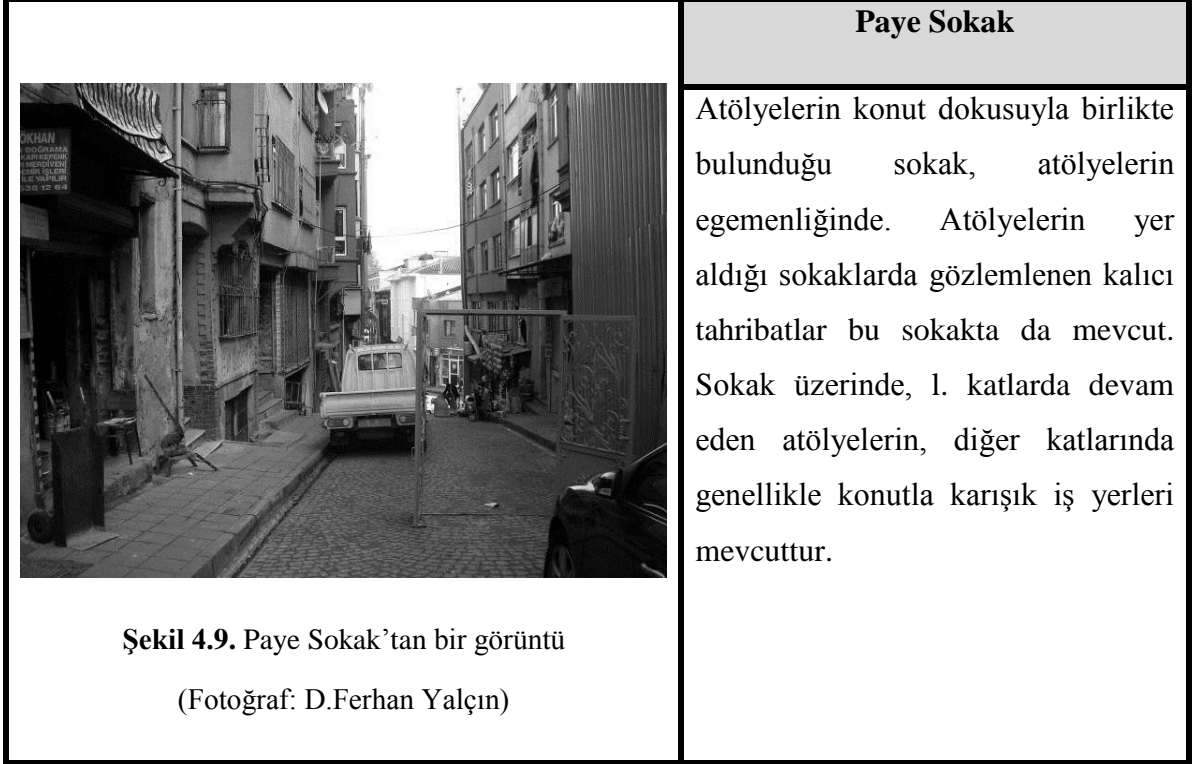
İstanbul'a yeni yerleşmiş sosyal grubun kentle ve diğer sosyal çevreleri ile bağı çocukları ile sağlamaktadırlar. Bu sosyal çevre kendi sokaklarında kendi sınırları içerisinde gelişmektedir. Sarayiçi sokakta var olan eğitim ve merdivenler bu sınırları belirlemekte bireye olanak sağlamaktadır. Konutlarda bir çok ailenin bir arada yaşaması, sokağı bireyin kendini özgür hissettiği asıl mekan haline dönüştürmüştür.

4.1.1.3. Mekanda Ekonomik Koşulların Etkileri

4.1.1.3.1. İmalathaneler

Gedikpaşa'nın baskısı ile Sarayiçi sokakta imalathanelere dönüşmeye başlayan konutlar bulunmaktadır. Kültürel ve tarihi değere sahip konutların zamanla imalathanelere dönüşmesi yapılarda işlev değişikliklerinden dolayı tahribatlara yol açmaktadır. Ve bu bölgeye yerleşen halk genellikle bu atölyelerde çalışmak için bu bölgeye yerleşmiş insanlardan oluşmaktadır. Şekil 4.10'da 3. bölge olarak tanımlanmış kısım bu bölgede meydana gelen sosyal oluşumun sınırlarını gösteren bir plan şemasıdır. Bu bölgede yaşayan insanların sosyo-ekonomik seviyeleri düşük ve zincirleme göç olayı ile çoğu Mardin, Batman gibi Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinden gelmiş insanlardır.(Akkuşak,2011)

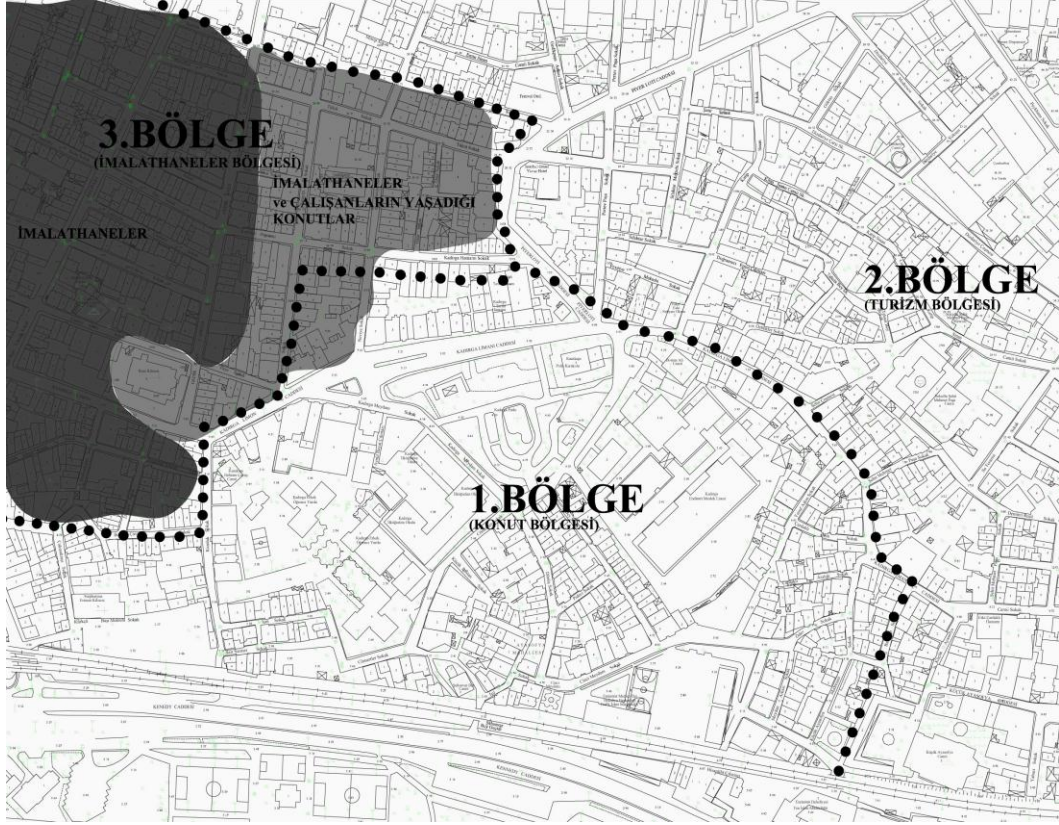
Atölyelerin bulunduğu ve çalışanlarının yaşadığı bu alanda yoksulluk kültürünün yarattığı bakımsızlık görülebilir. Binalar bölgede göç ile gelen insanların tek bir konutta birkaç kişilik ailelerin yaşaması ile yetersiz yaşam konforuna sahip izlenimi vermektedir. Bu bölgede belirlenen tüm bu gözlemler ile genel görünümüne bakımsızlık hakimdir.



Konut ve atölyeleri kentsel dokuda ayırt etmek(Şekil 4.3) ve zonlara ayırmak mümkün, bu zonlar arasında güvenlik sorunu mekanı dışarıdan gözlemleyen birinin bile algılayabileceği şekilde açıktır.

Göçler ile belirli bölgelerde ayrışmayı sağlamış ve bu ayrışma bölgede huzursuzluk doğurmuştur. Göç ettikleri kırsal kesimde sürdürdükleri ilişkilerle doğan gruplaşmalar ayrışmaya yol açmıştır.

Bununla birlikte atölyelerin yoğunlaştığı alan sabahları trafik yoğunluğu getirmekle birlikte akşamları güvensiz bir bölge haline gelmektedir. Atölyelerin çoğu iç mekanları yetersiz olduğu için sokakları çalışma alanı olarak kullanmaktadır.(Şekil 4.9) Bu bölgede sokağın çalışma alanına dönüşmesi kamusal alandaki mekansal dönüşümün en iyi örneğidir.



Şekil 4.10. İmalathaneler ve Çevresi

Sınırları grift bir biçimde kesişen konut bölgesi ve atölyelerin kamusal alandaki iktidarı bölgede yaşayanları rahatsız etmektedir. Var olan atölyelere sokak ve mimari yapılara verdiği zarar dışında bölgeye ağır bir trafik yükünü de beraberinde getirmektedir. Sultanahmet bölgesinin yayalaştırılması sonrasında Kadırga'da meydana gelen trafik yükü daha da artmış, bölgenin gündüz trafiği kamusal mekanda okunabilir kaosu beraberinde getirmiştir.

Sarayıçi Sokak



Şekil 4.11. Sarayıçi Sokak'tan bir görüntü

(Fotoğraf: D.Ferhan Yalçın)

Bölgede atölyelere dönüşmeye başlayan konut yapıları, çevresindeki konutları da etkilemiş eskiden bir aile tarafından kullanılan konut göçlerle gelen ailelerin birlikte yaşadığı bir yerleşkeye dönüşmüştür. Bununla birlikte girişin altındaki kısımlar depo veya atölye olarak çift işlevli bir binaya dönüştürülmüştür.

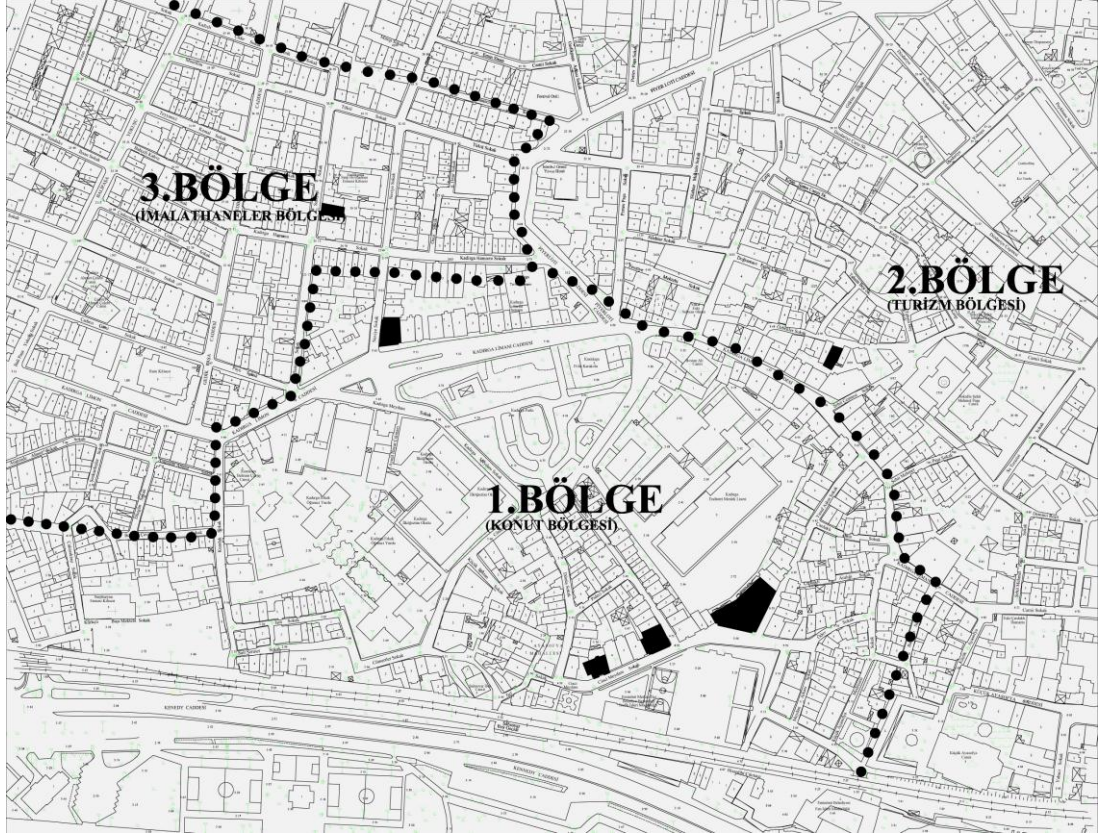
4.1.1.3.2. Otel, Hostel ve Pansiyonlar

Kadırga'da zamanla kendine yer edinmeye çalışan otel, hostel ve pansiyonlar kendi içine dönük, bölge halkına hitap etmeyen kapalı bir yapıya sahiptir. Tarihi yarımada da yer alan semt gerek Sultanahmet'e yakınlığı gerekse barındırdığı kültürel değerleriyle her yıl birçok turisti ağırlamaktadır. Bununla birlikte ağırlıklı olarak şehir içi otellerinin eksikliğinden doğan açık bölgede çözülmeye çalışılmaktadır. 4.2.2 bölümünde yer alan anket çalışması ile bölgeye yerleşen otellerin bu bölgeyi seçme nedenleri sorgulanmış ve bölgeden aldıkları tepkiler ölçülmeye çalışılmıştır.

Bölgedeki otellerde gözlemlenen en belirgin özellik kendilerini çevrelerinden keskin bir hatla koparmaları ve kapı girişlerine koydukları kapalı devre kameralar ile Foucault'un tanımında yer alan "gözetim toplumu" haline gelmemiz ve toplumdaki güvensizlik ortamının metropol kentlerde okunabilen tipik bir detaydır. Bu detay egemenlik ve kendileme kısmında ele alınması gereken bir bölümdür de aslında.

Kendi güvenlik sınırlarını belirleyen oteller, tam olarak bu sınırlar üzerinde kendilerini bölgenin diğer parçasından koparmışlardır.

Bununla birlikte oteller “yeni” olmanın getirdiği üstünlük ile bölgede var olan bakımsızlıkla kendini “öteki”nden ayırmaktadır.



Şekil 4.12. Otellerin Yerleşim Planı


Oteller hali hazırda en çok 1. bölgeye yerleşmişlerdir. Gelecekte 2. bölge olarak belirtilen Sultanahmet’in baskısıyla bölgeye yerleşimleri daha da hızlanacağı varsayılabilir.

Otellerin bölgeye yerleşimi ile farklılaşan sosyal yapı, mekanda dönüşümü beraberinde getirecektir. Zamanla baskın olan konut işlevi yerine otel ve hostel gibi işlevler bölgeye hakim olabilir. Kapitalizmin birikim sürecinin bölgedeki sosyal oluşuma etkisinin en güzel örneği turizm gelirinin bölgeye getirdiği dönüşümdür.

4.1.1.3.3. Mekanda Okunan Genel Yoksulluk, Yoksunluk

Kadırga'da mekanda bakımsızlıkla birlikte hissedilen yoksulluk izleri okunmaktadır. Mimari arayüzlerde var olan (Şekil 4.13) bakımsızlık izleri tarihi yapılara zarar vermektedir. Yaşayan halkın sosyo-ekonomik durumu mekanda sürdürülebilirliği engellemektedir.

Bu durumla birlikte Sahlins'in belirttiği ilişkilerle var olan yoksulluk kentsel mekanı statü farkı ile belirli zonlara ayırmaktadır. Yerel yönetim cephede okunabilir fiziksel değişimlere belirli sokaklarda müdahale etmiştir. Fakat yapılan çalışma sadece görünen kentsel-mimari arayüzlerle sınırlı kalmıştır. Yapının tamamına müdahale yapılmamıştır.

Ödev Sokak	
	<p>Ekonomik nedenlerin de etkili olduğu ısınma ihtiyacının geleneksel yöntemlerle sağlanması, yapının ek almasına yol açmıştır.</p> <p>Diğer yandan depo ihtiyacı olan konut sahibi, alt kat pencerelerini iptal etme gereksinimi duymuştur.</p> <p>Mekanda yoksunluk bu ve çevresindeki diğer yapılarda rahatlıkla okunmaktadır.</p>

Şekil 4.13. Ödev Sokak'tan bir konut cephesi

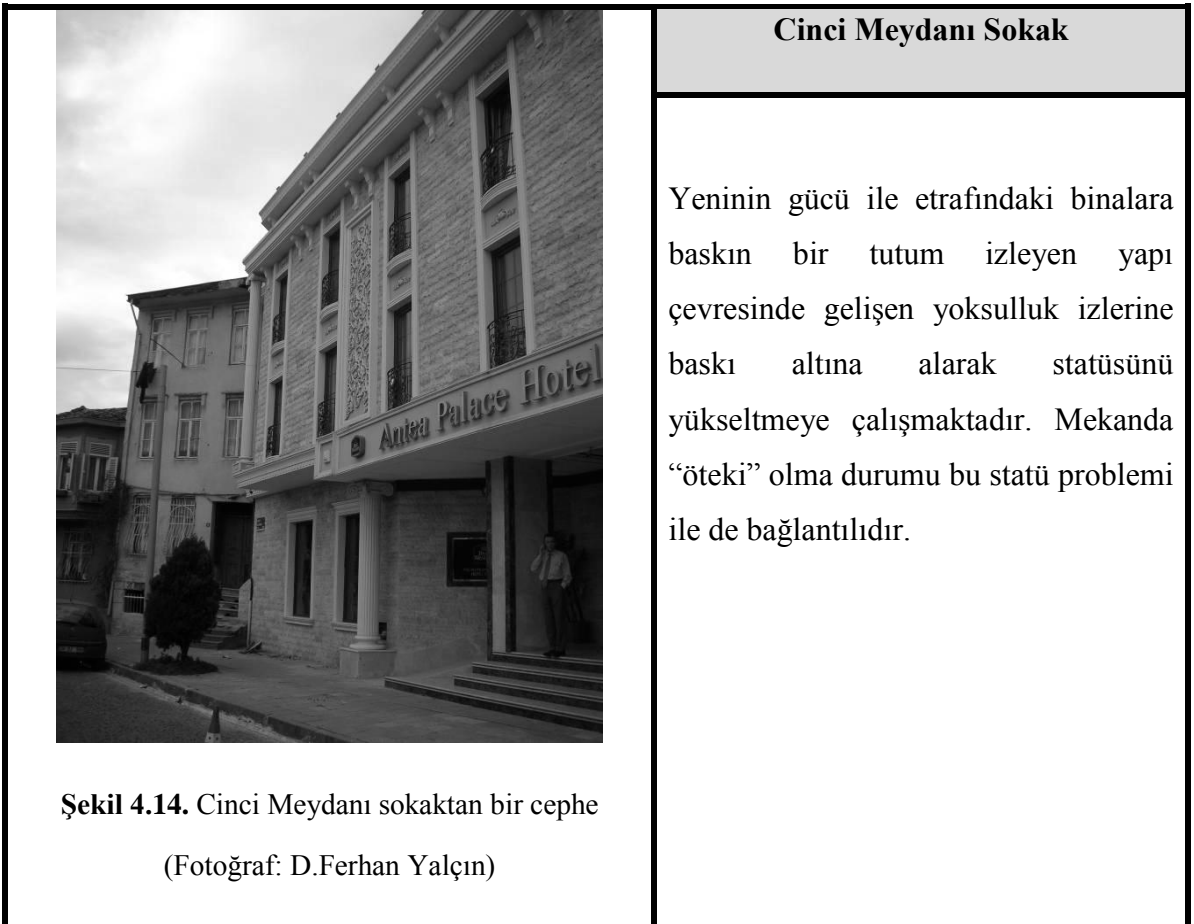
(Fotoğraf: D.Ferhan Yalçın)

4.1.1.4.Sosyal Statü ve Mekan

Toplumsal statü kavramı gibi çağdaş toplumu irdelemeye yarayan kavramlardan kaynaklı, kentlerin çeşitli alt bölgelerinin bu ve benzeri kavramlara göre farklılaşır (Gür, 1996). Düşük gelirli toplumsal sınıflar kentteki komşuluk ünitelerine yerleşmeye başladıkça, daha yüksek gelire sahip toplumsal sınıfların kentlerin daha başka bölgelerine yerleşmeye başladıklarını ve böylece kentteki komşuluk ünitelerinin etnik karakterini düzenli değişimler gösterdiği savunulmaktadır.

Kadırğa'da yer edinmeye çalışan farklı ekonomik şartlar ile mekanın dönüşümüne hız veren otel ve hosteller, kapitalist birikim süreçlerinin beraberinde getirdiği rol ile çevresinden kendisini koparmaktadır.(Şekil 4.14)

Bununla birlikte kentlerdeki bu ayrışım Kadirğa gibi kentin küçük bir parçasında da kendisini hissettirmektedir. Chicago okulunun ekolojik kuramı statü farklarının belirli zonlarda oluşmasını destekler.



Şekil 4.14. Cinci Meydanı sokaktan bir cephe
(Fotoğraf: D.Ferhan Yalçın)

4.1.1.5.Göç ve Mekan

Kaynak sıkıntısı çeken Yunan Kolonileri Byzantion şehrini kurmuşlardır. Tarihi Yarımada'da yer alan Kadırğa'nın da göç ile değişen mekansal süreci Byzantion'la başlar. İstanbul'un fethi sonrasında Anadolu'dan getirilen insanların bölgeye yerleştirilmesi ile devam eder. Rum ve Ermeni azınlıklar bu dönemde İstanbul'un kıyı kesimlerine yerleştirilmiştir.

Bu süreç ile birlikte bölgenin sosyal yapısını etkileyen diğer göç olayları ise I. Dünya Savaşı sonrası mübadele antlaşmaları, Kıbrıs savaşı ve 6-7 Eylül olaylarıdır. Kıbrıs savaşı ve 6-7 Eylül olayları ile Gedikpaşa Caddesi,Sarayıçi Sokak ve Neviye Sokakta yaşayan azınlıklar zamanla bölgeyi terk etmişlerdir. Bu hareketlilik mekanda çöküntü bölgelerini beraberinde getirmiştir.

Sonrasında ekonomik nedenlerden güney doğu ve doğu bölgelerinden göç etmek zorunda kalan bireyler boşalan konutlara yerleşmiştir. Bu durum mekanda okunabilir sosyal değişimi beraberinde getirmiştir. Sosyal değişimle birlikte dönüşen mekanda yoksunluk izleri okunmaktadır.

Kadırğa'da da kent yaşamına uyum sağlayamamış sosyal oluşumlar gözlenmektedir. Bu uyumsuzluk süreci mekanda keskin sınırları beraberinde getirmektedir. Bölgede bu sınırların izlerini okumak mümkündür. Yapılan görüşmeler de bu sınırları destekler biçimdedir.

Ekonomik ve siyasi kararların sonucunda meydana gelen göçler Kadırğa'da sosyal değişimi beraberinde getirmiştir. Her sosyal yapı mekansal dönüşümü doğurmuş, bu süreç mekanda; yoksunluk, mülkiyet ve egemenlik izleri gibi okunabilir etkileri beraberinde getirmiştir.

4.1.2. Sosyo-Kültürel Verilerin Kent ve Kentsel-Mimari Arayüzler de Gözlemlenebilen Etkileri

Bölüm 4.1'de ele alınan sosyo-kültürel verilerin kent ve kentsel-mimari arayüzler de gözlemlenebilen etkileri tablo 4.1 de özetlenmiştir.

Sosyo-Kültürel Etkiler Kent, Kentsel-Mimari Arayüz	Mülkiyet – Egemenlik ve “kendileme”	Mahremiyet	Ekonomik Etkiler	Sosyal statü	Göç	Dini inaçlar
Sokak Mahalle Dokusu	•	•	•		•	
Peyzaj Ögesi	•	•		•	•	
Yapı Formu, Cephe Etkileri (Fasadlar)	•	•	•	•		•
Sokak İşlevi	•	•	•	•	•	•

Tablo 4.1 Sosyo-Kültürel Verilerin Kent ve Kentsel-Mimari Arayüzler de Gözlemlenebilen Etkileri

4.2. ANKET VE GÖRÜŞME

Bölge halkının çeşitliliğini ve halkın mekana bakış açısını ortaya koymak için yapılan bu tez kapsamında anket yoluyla veri toplama yöntemi denenmiştir. Çalışma kapsamında uygulanan anketler için seçilen örneklem grubu, iki nesildir bölgede yaşayan bireylerdir. Fakat anket çalışmasının uygulamasında insanlarda gözlenen duyarsız bir tavırlar, anketi okumadan geçme ya da daha önce yapılan anket cevaplarına benzer cevaplar vermek isteyen gruplar gibi sorunlar/zorluklarla karşılaşmıştır. Bilimsel veri olarak anket çalışmasının verimi hakkında modern araştırmaların tavrı, sosyal içerikleriyle bir topluluğun veya toplumun tavrını ortaya koymak için yapılan “görüşme” değerlendirmelerinin daha doğru olacağını dile getirmektedir. Çalışma kapsamında yapılan görüşmeler; örneklem grup olarak seçilen üç birey ile Kadırga yaşamı hakkındadır. Bu görüşmeler anket sorularını temel almakla birlikte, yapılan sözlü iletişimin şekillendirdiği bir sohbet ortamına dönüşmüştür.

İki nesildir Kadırga’da yaşayan üç birey örneklem grup olarak alınmıştır. Çünkü ilk neslin yaşadığı problemleri gören, bununla birlikte üçüncü nesil de meydana gelen değişimi hissedebilen ikinci nesil yaşayan gruptur. Bölgeye yeni yerleşimlerle değişimi, yine bu örneklem grup ortaya koyabilmektedir.

4.2.1.Kadırgada İkinci Nesil Yaşayanlar İle Yapılan Anket Çalışması ve Görüşme Üzerine Değerlendirmeler

1.Örneklem Birey: İki nesildir burada yaşayan bireyin konutu Özbekler sokakta bulunuyor. Annesi Trabzon, babası Selanik’ten göç ederek gelmiş ve yaklaşık 50 yıldır bu bölgede yaşıyor. Yaşadığı evin sahibi ve 70 sonrası Kadırga’daki değişimi birebir yaşamış. Kadırga’da Cinci Meydanı’nın bayram kutlamaları ve herkese açık oyun alanı olarak kullanıldığını ve bu sahada bölgeye ait futbolcuların yetiştiğini anlatıyor. Şu an endüstri meslek lisesi olarak kullanılan alanın bostan olarak kullanıldığına da şahitlik etmiş. Kıbrıs Savaşı ile komşularının bölgeden göç ettiğine tanıklık da etmiş. Bölgenin en büyük sıkıntısını İran –Irak Savaşı sonrasında mültecilere kapılarını açması ile Türkiye’ye göç eden insanların 90’lı yıllarda bölgeye ucuz konut ve iş imkanı için gelmelerinin bölgede güvensiz bir ortam

yarattıklarını düşünüyor. Kadırğa'ya yeni yeni yerleşmekte olan otellerin bu bölgeyi tercih etmelerinden sıkıntı duymuyor. Kendi konutunun değerinin artması bu konuda etkili. Bununla birlikte konutunu satması için verilen tekliflere rağmen birinci nesilden kaynaklanan baskılarla satmaya niyetli değil. Fakat mülkiyetin kendi çocuklarına geçmesi durumunda konutunun satılacağına farkında. Sokaklarının otopark olarak kullanılmasından şikayetçi. Bölgenin sadece göç ile değiştiğini, huzurlu bir ortam iken Kıbrıs savaşı sonrasında kaybettikleri komşularını aradıklarını, daha sonrasında yeni komşularına alışamadıklarını dile getiriyor. Bölgedeki mekansal sınırların oluşumunu da göç ile gelen değişimden kaynaklandığını dile getiriyor. Vaktinin çoğunu Kadırğa'da diğer erkeklerin geçirdiği Kadırğa Spora ait lokalde geçirdiğini dile getiriyor.

2.Örneklem Birey: İki nesildir Kadırğa'da yaşayan bireyin konutu Işın sokakta bulunuyor. Babası Tunceli'den Kadırğa'ya göç etmiş. Babasıyla başlayan göç amcalarının da bu bölgeye yerleşmesi ile tamamlanmış. Zincirleme göç ile gelen akrabaları ile aynı sokakta yaşamıyor. Fakat çok sık görüşüyorlar. Komşuluk ilişkilerinin metropol hayattaki ilişkilerden farklı olduğunu vurguluyor. Herkesin birbirini tanıdığı bir mahallede yaşamaktan memnun. Fakat göç ile Doğu ve Güneydoğu'dan gelen insanlarla aralarındaki farklılıklardan sıkıntılı. Çocukluğunda var olan güvenlik duygusunun son 10-15 senedir yok olması en büyük sıkıntısı. Bu güvenlik sıkıntısının nedenini sadece göçlere bağlı olmadığını atölye ve hanların getirdiği çeşitlilik ile de güvenlik sıkıntısının oluştuğunu vurguluyor. Bu bölgeye aidiyetinin en iyi göstergesi çocuğunun da burada yaşamasını istemesi. Arsa değerindeki artış, ona göre otellerin buraya göz dikmesinin nedeni tarihi yarımada'yı Anadolu yakasına bağlayacak olan tüp geçit projesi. (Marmaray projesi) otellerin bu bölgeyi tercih etmesinden sıkıntı duymuyor, çünkü bölgenin güvenliğinin bu şekilde artacağından umutlu. Kadınların Kadırğa'da neler yaptıkları sorulduğunda komşu ziyaretlerinin halen sürdüğünü, bazı kadınların evlerinde boncuk işiyle uğraştıklarını ve ek gelir kazandığını söylüyor. Bununla birlikte sokaklarını yaz aylarında evlerinin bir parçası gibi kullandıklarını, komşuları ile toplanıp kahvaltı yaptıklarını, bazen de milli maçları sokaklarda izlediklerini dile getiriyor. İş yeri Kadırğa'da, eşinin iş yerinin de yakın bir bölgede olduğunu söylüyor.

3. Örneklem Birey: İki nesildir Kadırğa'da yaşayan bireyin konutu Şehsuvar Bey Sokağında. Babası Karadeniz'den bölgeye göç etmiş. Eşiyle Kadırğa'da tanışıp

evlenmiş. Elli yıldır Kadırga'da yaşıyor. Komşularıyla ilişkilerinin iyi olduğunu dile getiriyor. Kızını da bu bölgede yaşamaya ikna etmiş. Konutu kendine ait. Son yıllarda konutunun fiyatının arttığını dile getiriyor. Diziler için sokağının kullanıldığını bu durumla birlikte fiyatların arttığını düşünüyor. Evinin cephesi yerel yönetimlerce bakım gördüğünü, içeriye müdahale edilmediğini söylüyor. Sokağın başına yapılan otellerden pek memnun değil. Nedenini sorunca sokakta artık komşularıyla rahat olamayacaklarını söylüyor. Sokakta oya işleyip, halı yıkadıklarını, komşularıyla birlikte sohbet ettiklerini anlatıyor. Bölgede ulaşım sıkıntısı olmadığını, rahatlıkla Sultanahmet'i gezmeye gittiklerini dile getiriyor.

4.2.2.Kadırgada Hizmet Veren Oteller İle Yapılan Anket Çalışması ve Görüşme Üzerine Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında otel işletmecileri ile anket ve görüşmeler yapılmıştır. Kadırgada hizmet veren beş otelden üçüne ulaşılmış ve bu bölgeyi seçme nedenleri ve bölge hakkındaki görüşleri irdelenmeye çalışılmıştır.

1.Örneklem İşletme: Özbek sokakta yeni hizmete giren otelin sahibi otelini buraya açma nedenini Sultanahmet bölgesinde yer kalmamasına ve bu bölgeden sonra tercih edilen Akbıyık mahallesindeki fiyatların artışına karşılık Kadırga'nın Sultanahmet'e yakınlığı ile bu bölgeyi tercih ettiklerini dile getiriyor. Dönüştürdükleri yapının ilk işlevinin konut olduğunu 2011 yılı ortalarında 550000 T.L. ödeyerek konutu aldıklarını ve yapının genelinde değişikliğe gidilmediğini iç mekanda sadece merdiveninde değişiklik yaptığını söylüyor. Bununla birlikte Kadırga'daki en önemli sıkıntılarının etraftaki düşük gelirli insanlar olması, semtin Sultanahmet bölgesinin otoparkı haline gelmesi ve bunun Kadırga'da trafik problemleri meydana getirdiği şeklinde sıralanmıştır. Bölgede yaşayan insanlarla iyi geçindiklerini, çalışanlarının da bu bölgede yaşayanlardan oluştuğunu ve işletmesinin burada olmasının memnurluğundan bahsediyor. Sultanahmet'in otoparkı haline gelen bölgede oluşmaya başlayan illegal otoparkçıların türediğini, bundan dolayı bölgede çeşitli huzursuzlukların meydana geldiğini söylüyor.

2.Örneklem İşletme: Yusuf Aşkun sokakta 4 yıldır hizmet veren otelin binası 2008 yılında 3.750.000 amerikan dolarına satın alınmış, işletme sahibi bölge halkıyla ilişkilerinin çok olmadığını, çalışanların da başka semtlerden geldiğini dile getiriyor. Kadırgayı seçme sebebini yerin turizme yatkınlığı, tarihi yarımada içinde yer alması

ve İstanbul denildiğinde sembolik olarak akla gelen turizm alanı olan Sultanahmet'e yakınlığı ile ilgili olduğunu dile getiriyor. İşletme sahibi bölgede var olan güvenlik probleminden sıkıntılı, bunun nedenini konut bölgesinde yer almasına ve belirli bir dönemde göç ile yerleşmiş insanların mekana güvensizlik hissi verdiğini dile getiriyor. İşletmeci, var olan güvenlik problemi dışında bölgenin dar sokaklarından dertli. Sokak dokusu geçmişten bugüne çok az değişim göstermiş ve araçlar için kurgulanmamış, olması yaşayanların çoğu için büyük sıkıntı oluşturduğunu dile getirerek kendi sıkıntısını da ekliyor. Tüm bu problemlerle birlikte işletme sahibinin bir diğer sorunu mekanda okunan yoksulluk. Çevre konutların bakımsız oluşu, işletme sahibi için büyük bir problem. Gözlem kısmında statü ve mekan bölümünde kendini "öteki" olarak farklılaştıran ve çevreyle kendini, yarı kamusal alanda çeşitli peyzaj elemanlarıyla koparan işletme, kendini bu yoksulluktan koparmış. İşletmeci bölgenin sahip olduğu organik kent izinin otelin bulunmasında turistlere zorluk yaşattığını da dile getiriyor.

3.Örneklem İşletme: Cinci Meydanı Sokak'ta 1990 yılından bu yana hizmet veren otelin yer seçim nedeni bölgenin tarihi yarımada olması. Atıl olan binanın turizme kazandırılmak amacı ile otele dönüştürülmüş. Önceden konut olarak kullanılıyormuş. Konut yapısı otele dönüştürürken binanın aslına sadık kalınmış sadece sağlamlaştırılmış. Bununla birlikte WC'ler eklenmiş. İşletmeci otelinin Kadırga'da olmasından memnun. Çevresinde yaşayanlarla komşuluk ilişkilerinin iyi olmadığını dile getiriyor. Bölgenin turizm için uygun olduğunu fakat çevrede yaşayan kültür seviyesi düşük insanlarla birlikte bölgede güvenliğin olmadığını söylüyor. Atölyelerin ve atölyelerin çevresinde gelişen yerleşim örüntüsünden rahatsız. Güvenlik probleminin bölgeye 90'larda göç ile gelen insanlarla birlikte oluştuğunu ve turistlerin bu durumdan rahatsızlığını vurguluyor.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

- Kadırğa'ya tarihi süreç içerisinde bakıldığında bölgenin kent kurulumundan günümüze kadar birçok sosyal sınıfa ev sahipliği yaptığını ve kentsel dokusunun bu sosyal gruplara göre değişim gösterdiği anlaşılmaktadır. Bunları kısaca özetlersek;

Roma-Bizans tarihinde önemli bir liman olduğu ve ticaret alanı olarak kullanıldığı,

Osmanlı döneminde de bir süre liman olarak kullanıldığı fakat sonrasında önemli devlet adamlarına ve ulemaya ev sahipliği yaptığı, bununla birlikte Esmâ Sultan gibi Osmanlı saray erkanına da ait konutların bu bölgede yer aldığı bilinmektedir. Fetih sonrası bölgeye yerleştirilen azınlıklar da sosyal yapıyı dönüştüren bir diğer etkidir.

- Cumhuriyet döneminde 1. Dünya Savaşı ve Kıbrıs savaşı sonrasında bölgede bulunan birçok Rum ve Ermeni asıllı insanların mübadele ile başka ülkelere göç ettiği ve bu göçle boşalan yapıların 1990 sonrası Doğu ve Güneydoğu illerinden İstanbul'a yaşanan yoğun göç sonrasında bölgeye gelen insanların mülkleri halini aldığı bilinmektedir.

Günümüzde Kadırğa'da bu göç ile meydana gelen sosyal sıkıntılar baş göstermektedir. Bölgede yaşayan insanlar arasında keskin sınırlar bu bölgenin bazı mekanlarında okunabilmektedir.

- Gelişen turizm potansiyeli ile tarihi yarımada da yer bulmaya çalışan otellerin bölgede var olan konut dokusu içine yerleşmesi. Bölgede zamanla değişebilecek olan işlevsel dönüşümleri beraberinde getirecektir. İşlevsel dönüşüm tezin genelinde vurgulandığı gibi sosyal dönüşümü de beraberinde getirecektir.
- Atölyeler Kadırğa'ya sadece trafik yükü getirmemekte, bu yükü beraber buldukları çevrede var olan konutlara zarar vermektedir. Bununla birlikte akşam nüfusunun azalmasına yol açan işletmeler Kadırğa'da güvenlik

problemini arttırmaktadır. Gözlem şemasında yer alan sokakları kendi mekanları gibi kullanmaları da atölyelerin bölgeye getirdiği başka bir engeldir.

- Sultanahmet bölgesi ve sahil yolu arasında bir geçiş bölgesi oluşu ve Sultanahmet bölgesinde son zamanlarda uygulanan yayalaştırma politikası bu bölgenin çeperinde yer alan tüm mahalleler gibi Kadırga'ya da ağır bir yük getirmiştir. Kadırga, Sultanahmet'in arka bahçesi (otoparkı) haline gelmeye başlamıştır. Bu arakesitte yer almak Kadırga'ya ağır bir trafik yükünü de beraberinde getirmiştir.
- Kadırga'nın trafik sorunu sadece Sultanahmet'ten kaynaklı bir sorun değil aynı zamanda bölgede yer alan atölyelerin servis alanına dönüşmesi de ağır trafik yüküne sebep olmakta, kent içi park sorunları gözle görünür şekilde yaşayanları ve bölgeyi geçici olarak deneyimleyen insanları rahatsız etmektedir.
- Tarihi yarımada halen çözülemeyen sur etrafındaki güvensizlik ortamı Kadırga'da da gözlenmektedir. Sur etrafındaki gecekondular izlenimi veren örüntüler bölgede yoksulluk, yoksunluk izlenimini artırmaktadır.

Öneriler:

- Bu bölgeye en büyük darbeyi vuran göç sıkıntısı ancak merkezi yönetimin alacağı kararlar ile çözülebilecek büyük bir sıkıntıdır. İstanbul gibi önemli bir metropol üzerine yüklenmiş sanayi kenti, kültür kenti, liman kenti, üniversite kenti gibi çok kimlikli bir yapı zamanla kimliksizleşmeye başlayan bir kente dönüşümüne yol açmıştır. Merkezi yönetimin bir an önce ağır bir yüke sahip olan kenti daha fazla kimlik yüklemeyen ve kenti kimliksizleştiren projeler üretmeden var olan kimliğini sürdürebilmesi üzerine kararlar alması gerekmektedir.
- Bölgeye yeni yerleşen otellerin bu bölgeyi seçme nedenleri makul karşılanabilir. Gelişen turizm ve bu alanda yeni işletmelerin açılması ile bu bölgeyi seçmeleri Kadırga'da güvenlik sorununun giderilmesi için kullanılabilir. Bölgede dağınık olarak yer alan işletmeler, gece nüfusu bakımından, Kadırga'ya hareketlilik kazandırarak güvenlik problemleri bu şekilde çözümlenebilecek. Fakat bölgedeki otellerin yerleşimleri kontrollü olması ve mevcut konut dokusuna baskısı engellenmelidir.
- Sermayenin bölgeye otellerle girmesi bakımsız kalmış yoksulluk izleri taşıyan binaların yeniden ele alınması çevre binalarla yarışır şekilde olmadan yapılmalı yeninin gücü statüyü temsil etmeden bölgede uyum içinde yaşanmalıdır. Oteller yaşadıkları çevreye kapalı, bu bölgenin insanlarına karşı önyargılı davranışları ile kendine keskin sınırlar çizmemelidir.
- Göç ile bu bölgeye gelmiş insanların kentli olma sıkıntıları yerel yönetimlerin alacağı önlemlerle çözümlenir. Kendi örüntülerinden dışarı çıkmayı sağlayan ve bölgede diğer yaşayanlarla uyum içinde olabilecekleri sosyal mekanlar geliştirilmelidir. Kamusal alanlar çoğulcu yapısı ve kendiliğinden karşılaşmalara olanak sağlayan mekansal çeşitliliği ile bu soruna çözüm getirebilecek mekanlara dönüşmelidir.
- Gedikpaşa'daki imalathanelerin tamamının bölgeden kaldırılması, Perşembe pazarının PERPA'ya taşınması gibi tutarsız bir yaklaşıma dönüşebilir. Bu yüzden atölyelerde belirli üretimlere izin verilmesi ve buldukları tarihi yapıda kalıcı zararlar oluşması engellenmelidir.

- Cinci Meydanı'nda dönüşüm zamanla değişen sosyal yapının etkisi ile oluşmuştur. Fakat tamamen içine dönük sadece erkek egemen kapalı bir mekana dönüştürülmesi yanlıştır. Bu alana insanların birlikteliğini arttıracak kamusal alanlar önerilmelidir. Bölgede yaşayan kadınların zamanlarını değerlendirecekleri ve hatta sonuç üründen gelir sağlayacakları halk eğitim merkezi benzeri bir yapı meydan için uygun bir çözüm olabilir.

KAYNAKLAR

KİTAPLAR

1. **Anthony,G.**, 2005,Sosyoloji Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş, Phoenix Yayınevi, Ankara
2. **Alptekin,M.,Y.**, 2007, Medeniyet Havzasından Küresel Trendlere Şehir ve Toplum, İstanbul
3. **Bumin, K.**, 1990, Demokrasi Arayışında Kent, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
4. **Balcıoğlu, İ.**, 2007, Sosyal ve Psikolojik Açıdan Göç, Elit Kültür Yayınları,İstanbul
5. **Bozatay, Ş.**, 2011, Sosyoloji,Beta Yayıncılık, Ankara
6. **Bozdoğan, S.**, 2008, Modernizm ve Ulusun İnşası, Metis Yayınları, İstanbul
7. **Calvino, I.**, 2011,Görünmez Kentler, Çev:Saatchıoğlu,I., Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
8. **Erman, T.**, 2010, Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları, Der.Uğurlu,Ö., Pınarcıoğlu,N., Kanbak,A., Şiriner,M., Örgün Yayınevi, İstanbul
9. **Freely J., Çakmak, S.,A.**, 2004,Byzantine Monuments Of İstanbul, Cambridge Press, U.S.A
- 10.**Güvenç, B.**, 1997, Kültürün ABC'si , YKY Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi, İstanbul
- 11.**Gür, Ş.**, 1996, Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon
- 12.**Göregenli, M.**, 2010, Çevre Psikolojisi İnsan-Mekan İlişkileri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
- 13.**Hasol, D.**, 1975, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, YEM Yayınları, İstanbul
- 14.**Hançerli, O.**, 2000, Felsefe Sözlüğü, Remzi Kitapevi, İstanbul
- 15.**Harvey, D.**, 2009, Sosyal Adalet ve Şehir, Metis Yayınları, İstanbul
- 16.**İstanbul Kültür Sanat Ansiklopedisi 4**, 1984, İstanbul
- 17.**Kuban, D.**, 2002, Mimarlık Kavramları, Yem Yayın, İstanbul
- 18.**Kuban, D.**, 1998, Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul
- 19.**Kayra, C.**, 1990, İstanbul Mekanlar ve Zamanlar, Ak Yayınları Kültür ve Sanat Kitapları Yeni Dizisi 6, İstanbul
- 20.**Kıray, B.M.**, 2007, Kentleşme Yazıları, Bağlam Yayıncılık, İstanbul
- 21.**Keleş, R.**, 1976, Kent Bilim İlkeleri, Sevinç Matbaası, Ankara
- 22.**Keleş, R.**, 1984,Türkiye de Kentleşme Politikaları, İmge Kitabevi, İstanbul

23. **Kurtuluş, H.**, 2010, Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları, Der.Uğurlu,Ö., Pınarcıoğlu,N., Kanbak,A., Şiriner,M.,Örgün Yayınevi, İstanbul
24. **Lefebvre, H.**, Çev:Gürbüz,I, 2007, Modern Dünyada Gündelik Hayat, Metis Yayınları,İstanbul
25. **Muslubas, A** .. 2005, Sultanahmet Tarihi Araştırması, Yay Yayıncılık, İstanbul
26. **Nişanyan, S.**, 2010, Sözlerin Soyağacı, Alfa Yayınları, İstanbul
27. **Okyanus Türkçe Sözlük**, 1971, Pars Yayın Evi, İstanbul
28. **Ortaylı, İ.**, 2007, İstanbul'dan Sayfalar, İletişim Yayınları, İstanbul
29. **Öncü, A.-Weyland, P.**, 2010, Mekan,Kültür,İktidar Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler, İletişim Yayınları, İstanbul
30. **Önal, A.**, 2003, Kentim İstanbul,Semtler Kadırga,İstanbul Semtleri Dizisi, İstanbul
31. **Öç T., Carmona M., Tiesdell S.,Heatht.**, 2010 Public Places Urban Spaces The Dimension Of Urban Design ,Architectural Press ,Oxford,U.K
32. **Rapoport, A.**, 2004, Kültür Mimarlık Tasarım, Yapı Yayın, İstanbul
33. **Ragon, M.**, 2010, Modern Mimarlık ve Şehircilik Tarihi, Çev:Erginöz,G., Kabalcı Yayınevi, İstanbul
34. **Simmel, G.**, 2009, Bireysellik ve Kültür, Çev:Birkan,T., Metis Yayıncılık, İstanbul
35. **Simmel, G.**, 2003, Modern Kültürde Çatışma, Çev:Bora,T.,Kalaycı,N.,Gen,E.İletişim Yayınları, İstanbul
36. **Sennet, R.**, 1999, Gözün Vicdanı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul
37. **Tekeli, İ**, 2010, Türkiye'nin Kent Planlama ve Kent Araştırmaları Tarihi Yazıları, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul
38. **Pınarcıoğlu,N., Kanbak,A., Şiriner,M.**, 2010, Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları, Der.Uğurlu,Ö., Pınarcıoğlu,N., Kanbak,A., Şiriner,M., Örgün Yayınevi, İstanbul
39. **Wiener, W.M.**, 2001, İstanbul'un Tarihi Topografyası, İstanbul
40. **Yırtıcı,H.**, 2009, Çağdaş Kapitalizmin Mekansal Örgütlenmesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
41. **Zerzan, J.**, 2009, Gelecekteki İlkel, Kaos Yayınları, İstanbul

TEZLER,KONFERANSLAR VE SEMPOZYUMLAR

42. **Altan, A.**, 1978, Kültür Mekan İlişkileri ve Kültür Değişmeleri Açısından Mekan Uygunlaştırmasına Bir Yaklaşım -Isparta'da Beş Konut Üzerine Uygulama, *Doktora Tezi*, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Yüksek Mimarlık Bölümü, İstanbul

43. **Aydıntan, E.**, 2010, Geçici Mekanda Kalıcı İzler, İkinci Ulusal İç Mimarlık Sempozyumu- Mekan Tasarımında Kültürel Yaklaşımlar, MSGSÜ, İstanbul
44. **Kızıl, F.**, 1978, Toplumsal Geleneklerin Konut İç Mekan Tasarımına Etkisi ve Toplumsal Geleneklerimizi Daha İyi Karşılacak Konut İç Fiziksel Çevre Koşullarının Belirlenmesi, *Doktora Tezi*, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Yüksek Mimarlık Bölümü, İstanbul
45. **Köseoğlu, S.**, 1997, Türkiye’de Kent Kültürünün Evrimi, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
46. **Erden, D.**, 1994, Balat Tarihi Süreç İçinde Sosyal Yapının Değişimi ve Mekansal Etkileri, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
47. **Yılmaz, T.**, 1992, Sosyal Yapının Mekana Yansıması ve Çanakkale Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
48. **Yılmaz, A.**, 2004, Sürdürülebilir Kentsel Gelişim ve Kadırgada Mekansal Oluşumuna Bütünsel Bir Yaklaşım, *Yüksek Lisans Tezi*, İ.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
49. **Führ, E.**, 2008, Mimarlığın Mevcudiyeti, 2. Mimarlık ve Felsefe Toplantısı 2 “Zaman –Mekan”, İ.T.Ü., İstanbul, 18-19 Kasım 2005, s.40-57
50. **Bolouri, İ.**, 1986, İstanbul Küçükayasofya Mahallesi Kadırga Limanı Caddesi İle Küçükayasofya Medresesi Sokağının İncelenmesi ve Koruma Önerileri, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
51. **Zorlu, T.**, 2010. Konut İç Mekan Örgütlenmesinde Kültürel Boyut, 2. *Ulusal İçmimarlık Sempozyumu*, M.S.G.S.Ü., İstanbul, 16-18 Eylül, s. 214-236.
52. **Beyhan, G., Bilgiç, D.**, 2010, Kültürel Farklılığın Geleneksel Çevrelerde Dış-İç Mekan Oluşumuna ve Kimliğine Etkileri, 2. *Ulusal İçmimarlık Sempozyumu*, M.S.G.S.Ü., İstanbul, 16-18 Eylül, s. 214-236.
53. **Turgut, H.**, 1989, Kültür, Davranış, Mekan Etkileşiminin Saptanmasında Kullanılabilecek Bir Yöntem, *Doktora Tezi*, Fen Bilimleri Enstitüsü, İ.T.Ü., İstanbul
54. **Yamaçlı, R.**, 1991, Kent Kurgusundan Kaynaklanan Bulguların Mekan Tasarımında Değerlendirilmesi ve İstanbul İçin Bir Model, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
55. **Önal, F.**, 1991, Geleneksel Kent Dokularında Mekansal Değişim ve Dönüşümün İmaj Envanteri Yöntemi İle İncelenmesi; Bursa Örneği, *Yüksek Lisans Tezi*, M.S.G.S.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
56. **Uygur, M.**, 1986, Kültür Kuramı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul
57. **Sinemoğlu, N.**, 1998, Erken Hıristiyan Döneminden Küçük Ayasofya Camisine, Selçuklu Araştırmaları Merkezi, Konya
58. **Can, A.**, 1998, İstanbul Kent Dokusunda Bir Tür Konut Ve Kültürü Yapı Etkileşimi; Rumeli Hisarı Örneği, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
59. **Erdönmez, E., Akı, A.**, 2005, Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri, Megaron, YTÜ Mimarlık E-Dergi, İstanbul

DERGİ VE GAZETELER

60. **Rapoport, A.**, 2002, Geleneksel Çevreler, Kültür ve Koruma, Mimarlık Dergisi, Sayı 304, Sayfa 27.
61. **Kuban, D.**, 1992, İstanbul Kültürünün Belirsizliği, İstanbul Dergisi, Sayı:3 Sayfa:16.
62. **Kırşan, Ç., Çağdaş, G.**, 1998, "The 19 Th Century Row-Houses İn Istanbul: A Morphological Analysis", Open House İnternational, Sayı 23, No. 3, 1998, S. 45-56.
63. **Kurtuluş, H.**, 2003, Mekanda Billurlaşan Kentsel Kimlikler; İstanbul'da Yeni Sınıfsal Kimlikler ve Mekansal Ayrışmanın Bazı Boyutları, Doğu-Batı Dergisi, Sayı:23
64. **Şengül, T.** 2001, Sınıf Mücadelesi ve Kent Mekanı, Paraksis Dergisi, Sayı:2, Bahar, Ankara

İNTERNET KAYNAĞI

65. URL-1 , www.wikipedia.org/wiki/Kadırga,_Fatih, 2012
66. URL-2, www.kadirgaspur.com/kadirgatarihce.php, 2010
67. URL-3, www.tdk.gov.tr, 2011
68. **Akkuşak, O.**, 2011, <http://yenisafak.com.tr/>
69. URL-4, www.fatih.bel.tr, 2012
70. URL-5, [www.arkitera.com/marmaray tüp geçit projesi](http://www.arkitera.com/marmaray_tup_gecit_projesi), 2011
71. URL-6, www.tbmm.gov.tr, 2012
72. URL-7, www.resmi-gazete.org, 2012
73. URL-8, www.kentvedemiryolu.com, 2011
74. **Yalçınan, M.C.**, 2011, Romantik Plancılarsan Kentsel Dönüşüm Konusunda Alınması Gereken Dersler, <http://arkitera.com>,

HARİTALAR

75. **Wiener, W.M.**, 2001, İstanbul'un Tarihi Topografyası, İstanbul
76. **Muslubaş, A.**, 2005, Sultanahmet Tarihi Araştırması, Yay Yayıncılık, İstanbul
77. **Kubilay, A.,K.**, İstanbul Haritaları 1422-1922, Kaptan Yayıncılık LTD. ŞTİ., Denizle Kitabevi, İstanbul
78. <http://fatih.bel.tr>, Kadırga İmar Durumu, 2012
79. **Ortaylı, İ.**, 2007, İstanbul'dan Sayfalar, İletişim Yayınları, İstanbul

ÖZGEÇMİŞ

1982 Osmaniye doğumlu. Lisans eğitimini Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Bölümünde tamamladı. Lisans eğitimi sırasında “2005 Betonart Yaz Okulu” başta olmak üzere, 2006 “Osmaniye İli Merkez ve İlçeleri Kültür Envanteri Yüzey Araştırması” gibi çeşitli etkinliklere katıldı. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra bir yıl Doç.Dr. Hakkı Moltay ile birlikte Mimta Mimarlık tasarım ofisinde , bir buçuk yıl Bayrampaşa Forum A.V.M şantiyesinin dış kabuk ve çatı işlerinde çalıştı.Çeşitli ulusal ve uluslararası sempozyumlarda basılmış bildirilerinin yanı sıra Bilkent Kültür Girişiminin 2011 yılında “Sizin Ellerinle Şekillensin, Kültür Ürünlerine Dönüşsün” sloganıyla düzenlediği yarışmada grafik dalında 2. lik ödülünü kazanmıştır. Halen İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi İçmimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitabında Basılan Bildiriler:

- Yalçın , F., “Tarihi Süreç İçinde Değişen Toplum , Kültür ,Gelenek Ve Sosyal Yapının Mekan Oluşumuna Etkisinin ;Kadırga Senti Örneğinde İncelenmesi”, 1. Uluslararası Lisansüstü Araştırmaları Sempozyumu,2010
- Yalçın F., Melikoğlu A. S., The Migration In Metropolitans And The Use Of Public Areas Of The Different Cultures In Istanbul, 1st International Conference On Architecture And Urban Design, EPOKA University And Polytechnic University Of Tirana, Albania, 19-21 April 2012.
- Yalçın, F., Melikoğlu A. S., Metropol Kentlerde Sosyal Sürdürülebilirlik İçin Kamusal Alanlar; Başarılı Bir Örnek Bryant Parkın Planlama İlkelerinin Değerlendirilmesi, Greenage Symposium, MSGSÜ, 2012.

Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitabında Basılan Bildiriler:

- Yalçın F., Melikoğlu A. S., Viyana Şehrinin Savaş ve Kent Kimliği Bağlamında İrdelenmesi, Diyarbakır Mimarlık ve Kent Sempozyumu 2011, Diyarbakır, 2011.

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitabında Basılan Posterler:

- Melikoğlu A. S.,Yalçın F., An Experimental Study On The Improved Creative Attitude Of The Design Education On The First Grade, 1st International Conference On Architecture And Urban Design, EPOKA University And Polytechnic University Of Tirana, Albania, 19-21 April 2012.
- Melikoğlu A. S., Yalçın F. “Ekolojik Dönüşümün Farklı Yaşam Modelleri Bağlamında İrdelenmesi”, 24.Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi, Bursa, 05-07 Nisan 2012.

Yayınlanmış Diğer Yazıları

- Yalçın , F., “beton-LAŞMA”,*Betonart* ,Sayı:27 2010/Yaz
- Yalçın , F., “Deneyimler Üzerine”,*Betonart* ,Sayı:31 2011/Sonbahar
- Yalçın, F., “Köln’deki Renzo Piano Yapısı: Weltstadthaus”,www.arkitera.com, Aralık 2005
- Yalçın, F., “Parçalanmış Mimarlık, Mesleğin Geleceği Konferansı”, www.arkitera.com, Aralık 2005

Diğer çalışmalar :

- Arkeologlar Derneği İstanbul Şubesi “Üsküdar’ dan Katılımcı Koruma Deneyimleri” Dergisi Editörlüğü, 2011 (<http://katilimcikoruma.org/images/stories/projedergi/Default.html>)
- İstanbul Kültür Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü Çalıştayları Yürütücülüğü, 2011
- İstanbul Kültür Üniversitesi Serbest Bölge Sergisi, “İnsan-Mekan-İnsan” isimli çalışma, A.Seçil Melikoğlu, Handan Duyar, Derya Adıgüzel ile Katılımcı, İstanbul, 2012.
- Betonart Mimarlık Yaz Okulu 2012 -“Kesişme” Moderatörlüğü

